

CONCETTA LA MAZZA

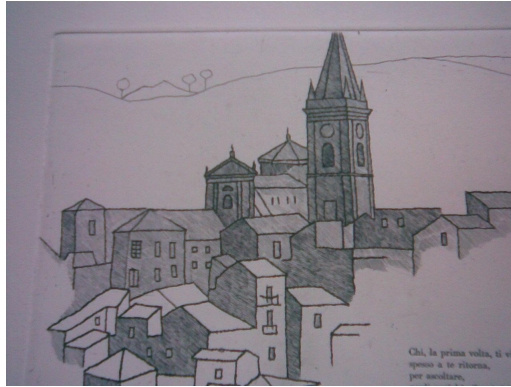
Onkraj modrega neba

Biografija

Concetta La Mazza se je rodila leta 1936 v Novari di Sicilia kot najstarejša h i Domenica La Mazze in Terese Correnti. Leta 1950 se je po bole em obdobju "zaupanja" materini teti pridružila staršem v Domodossoli, kjer še vedno prebiva skupaj z možem Giuseppejem. Ima tri otroke: Armanda, Luciana in Danielo. Pred kratkim se je v njegove misli prikradla silna želja, da bi se spomnil svojega otroštva v Novari in tukaj je rojstvo tega intimnega, osebnega dnevnika, a polnega anekdot in sklicevanj na okolje tiste dobe: mesto, podeželje, ljudje, navade, tradicije tega ozemlja v mra nih letih druge svetovne vojne.

Prvinska energija pisanja

Mala Concetta je zaupana svojim stricem in nehote prisiljena živeti v Castrangei v baraki dale od mesta in svojih spremljevalcev. Tako potuje po svoji osebni Via Crucis v samoti v težkih letih vojne med lakoto, nepoznavanjem asa, vraževerjem in slabim ravnanjem. Po vojni neizogibno izseljevanje in seveda težek za etek na severu.

Vse to je pripovedovano skozi o i pun ke, ki se v spominu vra a v faze svojega odraš anja in nam s presenetljivo svežino in pretanjeno nitjo ironije vra a užitek branja - kon no - emblemati ne zgodbe naše družinske skupnosti, ki nas lahko globoko gane in pripada vsakemu od nas.

V tem kratkem romanu Concette La Mazze pisava podre vsako pravilo in se vrne k svojemu izvoru, osvobojena kakršnega koli formalnega shematizma, ki jo poganja skrivnostna notranja vitalnost, postane dero a reka, ki preplavi vse, je hudourniški dež duše.

Podobi stricev, Antonia in Micheleja, sta nepozabni, tako kot ostaja podoba Novare tako velikodušna, obdajajo a in sladka kot ostrina in trda.

Kon no, težak prehod v mladost, ko se zgodi nepopravljivo, a mala Concetta se ne vda tragi ni usodi, zahvaljujo svojemu pogumu in neomajnemu upanju v prihodnost, zahvaljujo njenim o em, ki so zmogle pogledati ... ez nebo modra!

NINO BELVEDERE

"Zame se je za ela kalvarija. Verjetno je bil vro dan, za enjalo se je poletje 1938, imela sem dve leti in teta je prišla pome. V torbo iz blaga je dala bluzo in dva para spodnjic, nato pa sem nevede zapustila svojo hišo. Bil sem tako majhen, da se nisem mogel zavedati, da se bo ta dan za ela moja Via Crucis."

Onkraj modrega neba

Prvo poglavje - O etov dom

Zdaj je stara nenaseljena ruševina, zadušena s paj evinami in razgrizena z molji, a pred davnimi asi je v Novari, mestu, ki leži pod veli astno trdnjavo na gorovju Messina, v uli ici v okrožju Engia stala hiša blizu vodnjak. Vhodna vrata so se odpirala na notranje stopniš e, ki je vodilo v prvo nadstropje, kjer je bila sobica z leseno desko: to je bila spalnica. Šli ste gor in tam je bila kuhinja, e bi temu lahko tako rekli. V enem kotu je bila kamnita ploš a, na kateri so zakurili ogenj, in železen trinožnik, ki je služil za oporo lonca s testeninami. Nasproti visijo na kot smole rni steni lesena lopata, dve siti, eno malo in eno veliko, pe za peko kruha, ob eni strani napol razpadla skrinja, miza, dva "furrizza" in

nekaj razmajanega stola. Konno je bila soba z majhnim balkonom s pogledom na ulico, kjer je bila samo ena postelja. Ta luknja je bila kraljestvo, v katerem je živel njegov dedek, ki je ovdovel leta 1934. Pod stopnicami je nastalo kamnito stranišče z lesenim pokrovom. Ker kanalizacije ni, je slednja verjetno služila za ublažitev smradu, ki se je širil. Hiša seveda ni imela tekoče vode in elektrike, udobja, ki ga v tistih časih niso imeli niti baroni. Zraven so bila lesena vrata, ki so vodila v grede, kjer so kokoši posedale na lesu.

V tem kotu, zunaj tega sveta, je živela moja mama, ki je bila šivilja, skupaj z mojim dedkom, dva brata in sestra, vsi starejši od nje, so bili poročeni in so tudi živeli v Novari. Moja mama je bila svetlolasa, suha, zelo krhke postave, imela je zelo nežne poteze in na njenem obrazu, belem kot mleko, sta bili najbolj opazni dve veliki modri oči, skoraj vedno prestrašeni in žalostni. Morda je bila nenadna smrt njene matere, ko je bila stara štiriindvajset let, vzrok za njeno telesno in moralno šibkost.

Nekaj let po babi in smrti je moja mama, zahvaljujoč posredovanju ene od svojih boter, spoznala svojega kraljivega princa. Moje ime je pripadal plemiški družini iz Badiavecchie, ki je imela gostilno s trafiko in živili. To je bila družina pridnih delavcev in moje ime je bil moški, po vsem mnenju zelo lep, visok, temen, samozavesten in podjeten. Živel je v zaselku daleč od mesta: peš, v dobrem tempu je prišel v pol ure. Njegov oče je vladal oglje. Mati je bila dinamična ženska, zjutraj je z mulo šla v Novaro, da bi kupila stvari, ki jih je priskrbela v trgovini: tobak, sol in živila. Vedno je bil elegantno oblečen z velikim rdečim šalom okoli vratu, kupoval je tudi časopis, da je stranke obveščal. To je bila edina trgovina v zaselku in dobrega popluta v tej hiši, čeprav je bilo treba nahraniti osem ust, ni manjkalo.

Pozno zvečer je bahato pomagal svojim že pijanim

pokroviteljem - in svoji denarnici - tako, da je vino razredil z obarvano sodo. Ker otroci ne podedujejo vedno dela svojih staršev, se je moj oče izumil za evljarsko obrt. Po nekajmesečni zaroki sta si oče in mama, neko poročeno, odšla spletati ljubezensko gnezdo v hišo ob vodnjaku v četrti Engia. To no devet mesecev pozneje sem prišla na ta svet in po svetem južnjaškem običaju sem dobila ime po babici po očetovi strani Concetta. Kljub rosnim letom sem imela temno in zgubano kožo, vedno sem jokala. Dedek, ker nismo imeli zibke, me je bil prisiljen cele dneve zibati v naročju, ponoči sem spala v veliki postelji z očetom in mamo. Po vseh ocenah sem bil zelo grd in neznosen. Nekaj mesecev kasneje, ker je bilo na deželi malo dela, se je oče odločil, da gre delat na Sardinijo. Ko je odšel na drugi otok, je pustil mamo z jokajočim dojenčkom in še enim brcajočim bitjem v maternici.

Ko sem bil star dvajset mesecev, se je rodila moja sestra Rosa. Ime je dobil po materini babici. Za razliko od Concette je bila Rosa - spet po besedah moje mame - lepa, z belo in rožnato poltjo, rjavimi lasmi, ki so uokvirjali harmoničen obraz, ki sta ga krasili dve udoviti modri oči: roža, kot ji je ime! Tako zelo, da ko je mama z Rozo v naročju šla po vodo k vodnjaku, so jo prijatelji spraševali, kako je možno, da rodi dve popolnoma različni hčerki. - Chista cà, Rusina, sì ch'èvi billicchia, ma l'otra ... - Ta, Rosina, ja, lepa je, ampak tista ... so rekli prijatelji z grimaso. Medtem pa sem bil v tej situaciji še naprej nelagodен, kot da sem slutil svojo kalvarijo, ki sem jo, hvala bogu, prestal, etudi ne resignirano.

Da povem nadaljevanje zgodbe, vam moram najprej predstaviti svojo teto Antonio, skratka zì 'Ntuoia. Bila je mamina starejša sestra, med obema je bilo sedemnajst let razlike. Bila je nizka, polna ženska z umazanimi lasmi, ki so ji padali čez oči. Njegov

zanemarjeni obraz je bil videti starejši, kot je v resnici, in toliko ponižanja je bilo v njegovem praznem pogledu. Pri dvajsetih, takrat že za poroko, se je poročil s prvim bratrancem, ki se je pravkar vrnil z dela v predoru Sempione, ki je ovdovel in je imel triletnega sina. Ta lovek, moj stric Michele, zì Micheri, je bil nizke rasti in je izgledal kot plebejska kopija kralja Vittoria Emanuela III, živel je v hiši, ki jo je imel v lasti v ulici mesta, ki je bilo zelo značilno za skoraj dva metra široke stopnice.. Bila je lepa hiša. V pritli ju je bila mizarska delavnica z velikim osrednjim pultom s primežem, dvema stenskim omaricama, v katerih je hranil rašpe, dleta, vrta e, žlebove in svedre, stružnico za zaokroževanje nog miz, ki jih je izdelal, a za brušenje skobelj in rezila, pe na drva s ponev kom za uteko injenje lepila, povsod nakopi ene deske, nekaj žag, pritrjenih na steno, nekaj sre elovov, kot so podkve, kozji rogovi in želvine kože, skratka eden tistih krajev, ki jih zdaj pripadajo samo še svetu spominov.

Leseno stopniš e je vodilo v prvo nadstropje, kjer sta bili dve prostorni sobi s kerami nimi ploš icami, za tiste ase razkošje, kredenco, ki jo je naredil moj stric, kav , miza in nekaj stolov, pletenih z rafijo, nekakšno zelenjavno vrvjo. Z balkona, ki gleda na ulico, se je bilo sredi avgusta, ko se je procesija Marijinega vnebovzetja povzpela proti opatiji, mogo e z roko dotakniti okronane glave Madone. Po drugi strani pa si lahko iz drugega nadstropja videl Rocca Salvatesta in nasproti, skozi razpoko med hišami, si lahko ob udoval udovito pokrajino gora, ki se je postopoma širilo onstran, onstran modrega neba, dokler nisi dosegel morja, kjer, Še posebej v hladnih pomladnih dneh, ko ni bilo meglice, je bilo videti Vulcano na robu obzorja, potem pa Lipari, Stromboli in vse ostale otoke: naravni spektakel, bleš e a raznobarvna razglednica.

Drugo stopniš e je vodilo v prvo nadstropje, kjer sta bili kuhinja

in spalnica, prva je bila zelo prostorna in opremljena s pejo na drva za kruh in litoželeznim štedilnikom za kuhanje. Nedvomno je bila to lepa hiša, razen neudobnosti kuhinje brez pomivalnega korita z odtokom za opravljanje nujnejših gospodinjskih opravil. V tistih asih so bile nekatere ugodnosti še nepredstavljive. Pravzaprav je bila voda prana iz javnega vodnjaka v litru cinka in nato odpeljana v drugo nadstropje, kjer so jo zlili v veliko posodo iz terakote za pomivanje posode. Ker iz umivalnika ni bilo odtoka, so vodo iz umivalnika speljali nazaj v pritlino in splakovali v stranišče no školjko. Za žensko je bilo to zelo naporno delo. Hlapčevsko in ponižujoče stanje, na meji vsakršne loveške vzdržljivosti, je doseglo vrhunec ob večerji, ko je morala teta Antonija iz spoštovanja do moža jesti iz istega krožnika, kjer je jedel prej on, morda pa je kr enec ponovil ista stvar, vendar se tega ne spomnim točno.

Stric Michele je bil mrčen in čemerčen lovek, toliko delavec kot norec, namesto srca je imel kladivo iz peščenjaka. V njegovih obeh nikoli nisem videl kančkanosti ali sočutja do drugih. Teto je doma ločila, da je pazila na sina, morala je pripravljati hrano, mu biti služabnica in vedno reči ja, ja, ja. Niti na balkon ni mogel pogledati, sicer bi bile težave, medtem ko je skoraj vsak večer po službi šel s prijatelji v gostilno na pijačo.

Domov se je vračal opotekajoč se, premočen v znoju in s smrdljivo sapo, ki je bila nemogoča biti v bližini. Namesto tega ga je moja teta prišla za olje čakala do pozne noči, ne da bi sploh jedla. Ko se je mali kralj vrnil - pogosto ni imel možnosti za vzpenjanje po stopnicah - se je ves izrpan prepustil zaprašnemu delovnemu pultu in tam ostal vsenoč, da bi se streznil. Kljub vsemu ga je teta Antonija pokrila s plaščem in ljubeče sedela poleg njega ter ga uvala do jutra. Tako so minevala leta in v zameno za takšno predanost ni mogla niti

obiskati sorodnikov, da bi se izognila prizorom. On, ljubosumen, malenkosten in prepotenten, ji je hodil kupovat sukanec za krpanje, glavnike, sponke za lase in drugo, da ji prepreči, da bi šla iz hiše. Ko sta bila povabljeni na poročni obred, se stric Michele ni vrnil domov do zadnjega trenutka, teta Antonia pa ni mogla sama, dokler sorodniki niso uspeli izslediti njenega moža. Vsake toliko so ga uspeli prepričati, drugi je prišel pravočasno, potem pa je sredi zabave izginil in teta Antonia se je razočarala in nezadovoljna vrnila domov vse mogla. Sčasoma se je v njej nabrala grenkoba in žalost, ki je ni mogla nikomur izliti, ker je bila izolirana, bila je žrtev strašnih glavobolov in zobobolov, ki so jo mučili ali cele tedne.

Nekega dne je sosed, tako dober in pobožen, poklical zio Micheleja in mu očitno vse grdo ravnanje, s katerim je spravljal svojo ženo: - Sram te mora biti, - je kričala nanj, - spravljam tako žensko v trpljenje ... Antonia mora na zrak, ni je treba ločevati doma, naj gre ven, k maši, k sorodnikom, kot vsi kristjani. Predvsem pa mora hoditi, samo tako bo glavobol minil ... - soseda si je malo oddahnila, nato pa nadaljevala: - Manj kot uro od tu, po mulatjeri, imamo zemljo. In majhna hiša zelo skromna s kuhinjo pod streho in še eno rahlo vlažno sobo, ki se poleti lahko uporablja kot spalnica. V tej deželi rastejo lešniki, fige, mandarine, mušmule, grozdje, žižolce, jabolka, hruške, oljke, skratka vse dobro.

Kot veste, moram po bratovi smrti paziti na teto in ne morem več skrbeti za podeželje, zato sem ga razmišljal prodati. Zakaj ga ne kupiš? Tako bi se vaša žena lahko nadihala svežega zraka ... Stric Michele je sprva okleval, nato pa jo je šel obiskat in se celo prepričal, da jo je kupil. V kratkem času je bila pogodba sklenjena in lastnina je postala njegova. Tako je imitator Vittoria Emanuela III, vse bolj prebrisan in zahrbtnen, predlagal teti Antonii: - naučila

se boš trgati fige in jih sušiti. Ko boste morali oprati obla ila, se boste spustili do reke in dobili vodo, ki jo potrebujete za pitje in kuhanje, tako da izkopljete luknjo v pesek, da jo o istite. Lahko bi se upokojili in živeli na podeželju: delal bom kot mizar za družine, ki živijo v bližnjih zaselkih San Basilio, Vallancazza, Badiavecchia in Piano Vigna. Neprijetno bo pozimi, ko reka naraste, a to oviro bom premagal. Vi pa boste lahko uživali na podeželju. Teta Antonija je s spušenim pogledom spet naredila, kot ji je bilo naročeno: - Cuomu tu voi, eu fazzu - Kakor želite, bom naredila, je ubogljivo odgovorila revica.

Drugo poglavje - S tega sveta

Zgodaj spomladi 1936 sta se revna ženska in stric Micheri preselila v Castrangejo, na podeželje, blizu struge potoka. V razlikih zaselkih Badiavecchia, San Basilio in Vallancazza se je razširil glas, da je v vsakem primeru na voljo, in ljudje so ga klicali za delo. V tistih časih je bila navada, čeprav se danes morda zdi nenavadno, da so, ko so potrebovali mizo, okno, vrata ali omaro, poklicali mizarja in ga gostili na svojem domu: improvizirali so delovno mizo in priskrbeli potreben les. Stric Michele je prinesel orodje in ostal na mestu, dokler ni bilo delo končano.

Poklicali so ga, naj poseka drevo in ga pusti nekaj let sušiti. Deblo drevesa so nato pritrdili na steno. Tesar je držal žago od zgoraj in pomagal spodaj: "Serra serra mastro lascio che dumo fagimmo a cascia" (Žaga je videla, o veliki mojster, da bomo jutri naredili skrinjo).

Deblo je bilo pritrjeno na steno. Z ogromno žago so pridobivali mize in z njimi sestavljali okna, postelje, omare. Da bi opravil to delo, je vstal ob 4. uri in se s svojim nahrbtnikom in likalniki odpravil na pot. Ko je prišel domov, so mu stranke ponudile sveže pomolzeno mleko s čebulo in štruco kruha. Opoldne pa krožnik testenin in kos sira. Ob mraku je prenehal delati in kot

prvo akontacijo so mu dali doma kruh, preden so v nedeljo v Novari poravnali račun.

Minilo je nekaj let in njegov sin Turillu je odrasel in iz prve roke razumel, da za ni na svetu ne namerava preostanek svojega življenja preživeti osamljen na podeželju. Izumil se je pri očetu, vendar se je želel specializirati in postati mizar. Uspelo mu je prepričati očeta, da ga je poslal v mesto, kjer je obstajala možnost učenja te umetnosti. Preselil se je v Catanio in po dveh letih vajeništva je postal zelo dober, po čutil se je pripravljenega za to delo, in ker je imel zdaj devetnajst let, je mislil, da je prišel čas, da si ustvari svojo družino. Že leta je poznal pastirsko hčer in se je odločil poročiti, vendar je bilo to v nasprotju z voljo Zita Micherija, ki bi želel, da se njegov sin poroči z žensko iz njegove kaste. V tistih časih neverjetno, a tako je bilo: za obrtnika, da se poroči s pastirsko hčerjo, je bila velika sramota. Med očetom in sinom je nenadoma nastal velik spor, zaradi katerega se je Turillu dokončno ločil od očeta in matere. Z novo družino je zapustil državo in se preselil v Como, kjer je s svojim delom pridobil veliko bogastva.

Stric nista imela otrok, zato sta s Turillujevim odhodom za vedno ostala sama. Tista, ki je najbolj trpela zaradi te izolacije, je bila teta Antonija, ki se je ves dan pogovarjala s pticami, muhami in komarji, ki so brenjali okoli nje. V tisti jami na podeželju ni imel možnosti govoriti z nikomer. Samo ob pomembnih praznikih, kot so božič, velika noč ali praznik Marije Assunta sredi avgusta, je imel priložnost oditi v vas k svoji mami. Med enim od teh obiskov, potem ko se je dolgo pritoževala nad svojim stanjem, je svoji sestri predlagala: - Draga Tereza, opazila sem, da imaš z dvema punama preveč težav, zaupaj mi Concetto, da boš svobodnejša posvetite se malemu. Peljal jo bom na podeželje, kjer je lepši zrak, in ji bom dobro delal - Moja mama je bila sprva

negotova, potem pa je, kot vedno, glede na njeno lahko pogojeno naravo, kljub sestrinemu vztrajanju privolila.

Zame se je za ela kalvarija. Verjetno je bil vro dan, za elo se je poletje 1938, imela sem dve leti in teta je prišla pome. V platneno vre ko je dala bluzo, dva para spodnjic in nevede za vse sem zapustil svojo hišo. Bil sem tako majhen, da se nisem mogel zavedati, da se bo ta dan za ela moja Via Crucis. Hodili smo po mulatjeri, dokler po pol ure ali morda več nismo prispeli v ta samotni kraj z ne preve pomirjujo im imenom Castrangeia (Kasandra!), kot da bi napovedoval nesre o, skratka ime je bilo že cel program, tudi e se tega takrat nisem mogel zavedati. Mož me je sprva pozdravil, teta mi je ob asno kupila sladkarije, da bi pridobila moje simpatije, in ko me je spremljala v Novaro na obisk k mami, je vedno vztrajala, da mi ni treba iti domov, ampak je bolje, da odraš am z njo, ki bila sama in da bo moja mama. Nisem mogel storiti drugega kot ubogati.

Medtem se je o e vrnil s Sardinije, ostal le teden dni, dovolj, da je mama zanosila, in spet odšel. Bili smo leta 1939 in naslednje leto se je rodila Antonietta. Še vedno se megleno spominjam, da me je teta Antonia peljala v Novaro k mami, jaz pa sem prvi videla svojo sestro. Hotela sem ostati doma, da bi crkljala malo Antonietto, a mi je teta, ki je vse bolj nadzorovala moje življenje, trda kot vojak, rekla: - Turnemmu a casa, ti fazzu eu 'na bella causitta - (Greva domov, Poskrbel bom za lepo lutko).

Ko smo prispeli do ko e, mi je v naro je položil cunjo "causitta" z rde imi, grozljivimi o mi. Prestrašil sem se. To je bilo obdobje, v katerem sem vedno jokala, ker sem se želela vrniti v Novaro k dedku in mami, a Zi Antonie ni bilo mogo e prepri ati: njeno srce je bilo okamenele in gluho za vsako mojo pritožbo. Prva tri leta smo veliko asa preživeli v podeželski hiši v Castrangei, kjer ni bilo žive duše, le redkokdaj smo videli dopustnike v hišah,

raztresenih naokoli.

Ob nedeljah smo šli v vas in obiskal sem mamo, sestrice in dedka po materini strani. Dedek je bil prijeten moški z brki. S seboj je nosil toboga o, ki jo je ob asno povohal. Pozimi me je vzel pod svoj plaš in me peljal na trg, da kupim sladkarij in degustiram vino v kr mo "Sciancaditta" nad bolnico. Zve er smo se vrnilo v Castrangejo.

Stric je šel kakšen ve er na vajo z bendom, kjer je igral na pozavno, nato pa se je ustavil v gostilni in se veselo vrnil na podeželje. 500 metrov od Castrangee je za el klicati "Concettina, 'ntoia ...". Doma je medtem teta pripravila lon eno posodo za segrevanje vode na trinožniku. Na polovici kuhanja je dal nato iti polno zajemalko vrele vode, morda zato, da je znebil vino. Teta je v železni ponvi pripravila ebulo s paradižnikom za za injanje testenin. ebula je bila premalo pe ena in mi je povzro ila bruhanje. "Jejte, sicer bom vzel pas in vam dal trupla...".

V tistih asih je bila ženska beneškega porekla babica v San Basiliu. Ko je bila reka pozimi polna, jo je stric Michele nosil na rami (ciancalea) za nakupe v lekarni v Novari. Doma se je ustavil in rekel "Antonia, daj ji šal, saj je hladno". Uboga teta, ne vem, e je razumela, da je Michelejeva ljubica.

Zdaj sem bil star pet let, osamljen na podeželju, ne da bi z nikomer govoril, postal sem kot divja žival. Sram me je bilo vseh. Ko smo šli v Novaro, sem se skrtil, ker sem se bal ljudi. Sosedje so spoznali to preobrazbo in so mojim stricem svetovali, naj me pošljejo v vrtec. Na sre o so se strici prepri ali. Tako je teta nekega jutra poslala mojega strica Micheleja, naj mi kupi piškot in ga da v belo slamnato košaro, ki mi jo je dala babica po o etovi strani. Zraven biskvita je dal sveže jajce. Pospremil me je v vrtec, ki se nahaja blizu vaške opatije. Ko mi je nuna odprla vrata za

dobrodošlico, sem za ela kri ati. Od strahu sem vrgla košaro na tla, jajce se je razbilo in umazala tla vsepovsod. Teta me je kaznovala tako, da me je mo no šeškala in me odpeljala domov. Tako je moj prvi dan v vrtcu postal tudi moj zadnji.

Že pri štirih letih se je dogajalo, da mi je stric rekel: "Concettina, pojdi v Novaro, da mi prineseš carmieri (pomirjevalo) za moj glavobol." Tekel sem po mulatjeri kot dihur, šel sem skozi okrožje Greco, v asih sem se ustavil pri vodnjaku, da bi se odžejal, in prišel sem do lekarne "du Surcittu". On, lekarnar, je za uden povedal svojim prijateljem, da bom v kratkem šel in se vrnil iz Novare kot blisk. Pri petih letih so me odpeljali v Barcelono k daljnim sorodnikom. Tam sem na svoje presene enje prvi videl in poslušal... radio! Šli smo tudi v trgovino, da bi kupili kos blaga grahaste barve. Prodajalka je predlagala: - Kupite še kapo in bel šal -. Na koncu so jih prepri ali in prodajalka nam je brezpla no podarila dva ostanka svetle e modrega in svetlo modrega satena. Naslednji dan smo blago odnesli mami, ki je v nekaj dneh izdelala obla ila. V nedeljo sem se po utila kot h erke markizov in baronov iz Novare.

Pozimi leta 1941, sredi vojne, se je moj o e, ko je kon al delo na Sardiniji, s prijateljem odlo il, da bo poiskal sre o v severnem mestu in se preživljal s starim delom evljarja. V zraku je bil ob utek, da se mama želi pridružiti o etu in to me je tako zmotilo, da sem nekega dne smuknila pod njegovo posteljo, se slekla in opazovala dve zrni riža bodo ih bradavic s krastami, ker je teta nikoli me ni umil. Silovito sem jih slekel. Spominjam se, da sem videl kri, ker sem se poškodoval. Oblekel sem platneno srajco, ki je bila potrebna dan in no , nato obleko, pa nih e ni opazil.

Mama je pred odhodom poskušala dedkovo hišo zapustiti v redu in revež je ostal sam. Razmišljal je o elektri ni lu i, ki je bila v tistih asih pravica gospodov. Prej se je "u lusu" uporabljalo za

nafto. Stric Michele je bil razburjen: ez nekaj dni je poklical elektri arja in mu tudi dal napeljati lu v svojo hišo, tako da sem, ko sem šel v vas, tudi jaz užival malo svetlobe na strmih lesenih stopnicah. Ko sem moral na straniš e (latrea), v bistvu preprosto luknjo, ki je bila v pritli ju za njegovim laboratorijem, so bile zraven vedno zložene krste, ki jih je moj stric zgradil, da so bile pripravljene na zahtevo.

Zjutraj 1. marca 1942 sem, oble en v moder saten s svetlo modrimi rokavi, skupaj s stricem in starim o etom Torejem pospremil mamu in sestrice na Piazza di San Sebastiano po pošti, torej ja, z avtobusom, ki je bi jih odpeljal na železniško postajo Vigliatore. Njena 4-letna sestra Rosa ni hotela iti gor in da bi prepri ala strica, je rekla: - e ne greš gor, boš ietto du pidti - (dam ti dva prdca).

Jaz, najstarejši, pod vplivom tete nisem odšel in sem ostal v Novari. Nisem mogla nehati jokati. Iskal sem tolažbo v naro ju dedka. Tudi on je ostal sam in tisti dan sem ostal z njim, da sem mu delal družbo. Po približno dvajsetih dneh je prišlo prvo materino pismo, ki je poro alo o uspehu potovanja. O e ji je dal najti prijetno stanovanje z vodo v hiši in plinskim štedilnikom, kar je bila zanjo novost. V nadaljevanju zgodbe, dan po prihodu je v hišo poklicala frizerja, da bi jo modno ostrigel. V vasi so skoraj vse ženske nosile dolge lase s tupo. Skratka, mama je bila prvi v življenju sre na in zadovoljna. Na koncu zgodbe me je priporo il moji teti. Zagotovo si ni predstavljal mojega trpljenja v Castrangeii.

Dan po našem odhodu me je teta Antonia odpeljala nazaj na podeželje in rekla svojemu možu, naj mi kupi knjigo za prvi razred, da se bom nau ila pisati in bom oktobra lahko obiskovala drugi razred namesto prvega. Ubogi jaz: Nisem mogel ve igrati, ampak sem si moral krajšati as s pisanjem palic in številck. Iz

Castrangeje je tu in tam šla mimo u iteljica, ko se je vra ala iz San Basilia, kjer je pou evala. Ime ji je bilo Maria, bila je h i kapitana, ki ga je poznala njena teta. Ponudil ji je kozarec vode. Medtem sem ji pokazal zvezek in ona me je pobožala. Iz torbe je vzel rde svin nik in napisal "brava". Kakšno veselje, kakšna sre a, ko me vidijo pohvaliti, nekaj izjemnega zame. Vsak dan sem postajala bolj melanholi na, rotila sem jih, naj me peljejo k o etovim stricem in starim staršem, a je teta rekla, da ni treba.

Bala se je, da bi jim povedala, kako so z mano ravnali in me hranili. Hrane res ni bilo dovolj za pun ko, ki je morala rasti in se razvijati: zjutraj so mi dali kos trdega kruha s sirom, opoldne solato iz paradižnika in dveh oliv. Zve er, ko je bil tam njen mož, je teta Antonija skuhala testenine z improvizirano omako iz surove ebule. In e tega ne bi pojedel, bi tvegat udarce. Za popestritev ve era je skuhal testenine in fižol ali nekakšno mehko polento. Le ob boži u, novem letu, pustu in veliki no i so klali kokoš ali zajca. Januarja so ubili praši a, iz katerega so naredili pikantno salamo in zaseko, a ju je bilo treba zaužiti s kapalko, sicer ju ni bilo dovolj za vse leto. Vsake toliko asa je stric ob nedeljah kupil umazane vampe, ki se mi že ob sami misli že zdaj zgražajo, ali reva, zvita na vejici peteršilja, stigliole, ki so jih potem ocvrli. Vse so bile cenene hrane, ker po njihovem ne smeš biti zapravljev kot tvoji stari starši in so mi ponavljali: - Vidiš, imajo vedno polne ponve klobas in ribjih juh, jedo in pijejo. Moraš se držati stran od teh ljudi - so rekli -. Moji strici so se bali, da me bodo drugi sorodniki prepri ali, naj vztrajam, da se pridružim mami in o etu na celini. Tako so se trudili, da bi jih sovražil, da sem v asih, ko sem jih sre al, položil roke na o i, da jih ne bi videl.

Prišel je september in moral sem opravljati sprejemne izpite za drugi razred. Strici so me odpeljali v vas, posvetovali so se s

hišnikom, naj pazi name, z u iteljico, ki bi jo imela v drugem razredu, in z u iteljico izpitne komisije. Vsi so prinesli darila jajc, da bi zagotovili moje napredovanje. Nikoli nisem imel stika s temi ljudmi, v u ilnici je bilo ve lesenih dvosedov s rnilniki. Z mano so bile še punce, ki so opravljale popravne izpite. Prisilili so me reševati seštevanje in odštevanje na tabli. Tako rnilnice kot tabla so bile zame popolnoma nove. Od strahu in sramu sem se tresla kot list, nisem vedela, kako naj rešim operacije, saj me je teta Antonija nau ıla samo pisati števila od ena do deset. Nato so me prosili, naj napišem stavek, malo razmišljanja v zvezek, a nisem vedel, kje naj za nem. Ko je bilo teh težav konec, me je hišnik odpeljal domov. Teta jo je vprašala, kako je šlo s testom, hišnik pa ji je odgovoril, da ni šlo najbolje, da pa kon no presodijo u itelji.

Presenetljivo je bil rezultat pozitiven in sprejeta sem bila v drugi razred: pripravljena sem bila na šolo, vendar se je pojavil problem s predpasnikom. Stric Michele je šel prejšnji dan v trgovino in kupil ostanke rnega blaga. Teta Antonija mi je naredila uniformo v enem dnevu. Za nakup aktovke je bilo potrebno ve denarja. Moji strici so imeli denar, vendar so bili obsedeni z var evanjem, zato se je on, skopuh, lotil tega in mi naredil aktovko iz vezanega lesa s sponko za okna. Niti pisala mi niso kupili. Njegov stric ga je izdelal iz tankega kosa lesa, na koncu katerega je bilo pritrjeno pero. Dva zvezka in svin nik ju nista mogla nadomestiti in ju je moral kupiti na silo. 1. oktobra tistega leta 1942 me je teta pospremila v šolo. Najprej je šla k podestàju, da bi prosila za rojstni list, ki ga je šola zahtevala, ker me ni bilo v razredu. U iteljica je bila polna prijaznosti in me je sprejela s so utjem, vendar sem se je bal morda zato, ker je imela namesto desne roke gumijasto protezo zaradi nesre e, ki se je kot otrok zgodila v o etovi tovarni testenin. Dodelili so mi

mesto v prvih klopek. Moji novi spremljevalci, ki me leto prej niso videli, so bili navdušeni nad mojo prisotnostjo in so mrmrali drug drugemu: - Ma cø ievi je to vzrok sicca-sicca? - (Kdo je ta vitka suha deklica?). Bila sem zelo prestrašena in sram, nisem mogla odpreti ust in sploh nisem odgovarjala na vprašanja, ki mi jih je u iteljica ljube e zastavljala.

Bila sem divji otrok in nisem imela poguma, da bi prosila, da grem ven polulat, in enkrat sem se polulala. Torej, ko sem prišla domov, me je teta pretepla, ker je morala oprati mojo obleko, ki se tako ali tako ni hotela posušiti do naslednjega dne. Dnevi so minevali in vsaki se je zgodilo isto. Ko je u iteljica sredi dneva izvedela za to, me je poslala na straniš e, v asih pa je pozabila in sem to naredila spet. Spremljevalci so me ignorirali in se izogibali kot kuge in se niso niti poskušali spoprijateljiti z menoj.

Poznali so se, ker so se sre ali na vasi, jaz pa sem moral hoditi skoraj eno uro do hiše na deželi in zato nisem imel priložnosti, da bi se z njimi spoprijateljil. Strici so v vas prihajali le ob nedeljah, da bi se sre ali s prijatelji in z njimi preživeli nekaj veselih uric ob steklenici vina. Najve krat pa je teta ostala doma in prejemale naloge za moža. Pri šestih letih sem hodil po dolgi mulatjeri navzgor. Na pol poti sem se ustavila, da bi vzela šopek vijolic, obdan z listi, in ga ponudila u iteljici.

V šolo sem prišla iz rpana. Po poldnevu sem se ob oglušujo em žvrgolenju škržatov in žgo em soncu vrnil na podeželje, ne da bi sre al živo dušo.

Zaprl sem se v tisto barako in ostal sam, da sem fantaziral o sebi v tistem ne ravno mirnem vzdušju s teto, ki je bila vse bolj stroga do mene. Stric je po službi skoraj vedno šel v gostilno in prihajal domov pozno zve er, vedno pijan. V asih se je, bolj vinjen kot obi ajno, izgubil in ni prišel domov. Teta in nekaj sosedov so ga sredi no i šli iskat ob potoku ob soju lu k. Ko so

ga našli zleknjenega na tleh, so ga pregovorili, naj gre domov.

Medtem mi v šoli ni uspelo narediti ni dobrega. Konec prvega trimeseja je učiteljica razdelila spri evala, nato z oznakami fascev in na žalost z vsemi predmeti nezadostno: moj spri eval je bil najslabši v razredu. Da bi spodbudil teto, sem ji rekel, da so tudi druge spri evala podobne moji, in teta je skoraj zagrizla. Tako sem se dan za dnem opogumljala in pri pouku skušala navezati prijateljstva z nekaterimi sošolci. Hotela sem se jim približati, a so me izključili iz svojih pogovorov, morda zato, ker sem bila v njihovih očeh uboga kmečka deklica.

Tretje poglavje - Igre na pesku

V letih, preživetih v samoti v Castrangii, ni minil čas, saj je lovek lahko ves dan poslušal žvrgolenje ptic in poleti oglušujejoče žvrgolenje škržatov, ko se je z morja po cikcakasti strugi prikradel jug. potoka in zažgal dolino. Živali na podeželju so bile moji prijatelji. Tako sem preživel čas v sanjarjenju. Ustvaril sem si svoj svet, začenši s podobami, ki so se mi prikazovale na ozadju neba ali med vejami dreves: divje živali, ki so govorile, vitezi, ki sem jih postavil v vrsto na robu Rocca Salvatesta in nato s svojim grobnim moštri, zaradi katerih so padli, gledal sem jih uničene od strahu. Nato sem Skalo spremenil v zmaja, ki se je nenadoma odlepil od gore in poletel visoko sejal grozo po vsej pokrajini. Spremenil sem oblake, ki so postali letalniki in potoval sem po nebu z mislijo, da bi šel onstran daljnega morja, kjer so me čakale mama in sestre. Raki, ki so prišli iz potoka, so se zalili in nabrekli ter se spremenili v velikanske živali, ki so z napredovanjem v potoku izruvale tudi rastline.

V sanjih sem se spomnil neprijetnega obraza tete Antonije. Ni me ljubila, ni me ljubila in jaz sem jo sovražil: mama me je zaupala

svoji sestri, a mi je tudi obljubila, da bo nekega dne prišla po mene: zato sem pogosto plezal po drevesih, preiskoval obzorje v upanju, da jo bom videl priti na belem konju z mojim očetom. V sosednjih zaselkih San Basilio in Vallancazza so moški vsi odšli. Ostale so le ženske, otroci in nekaj starcev. Bile so tihe vasi, ki se jih je življenje komaj dotaknilo. Čas se je ustavil in ljudje so verjeli, da se bo vse spremenilo, da bo nekega dne, ko bo vojne konec, civilizacija zmagoslavno vstopila v ta roj raztresenih, mrtvih, razmajanih hiš. Rada bi imela prijatelje, da bi vedela, da nisem sama in zapušena, da bi me lahko zaščitili, da bi vedela, da bi se lahko zatekla v to ali ono hišo. Sploh nisem imel pravic, da sem brez družine, da so moji starši daleč na nasprotni strani morja, onstran tiste neskončne modrine, da je med mano in njima kot visoka in neprehodna gora. Namesto tega sem bil prisiljen živeti pri teti, ki me je zlorabljala. Ko sem pomislil na to in jo videl, da se je pojavila, me je razjezila s tem ostrim, brutalnim glasom. Glas, narejen za kričanje, vpitje, žaljenje in sprenevedanje.

Tudi živali so se bale njegovega glasu. Šele z možem je spustila greben in glasnost njenega glasu se je popolnoma spremenila in prešla v blejanje ovce. Moja teta je mislila, da deklica ne razume, kaj se dogaja okoli nje. Ne samo, da sem vse razumel, ampak tudi nisem ostal tiho ali pasiven. Bil je nenehen boj. Neskončen in naporen boj. Tu in tam sem pomislil na prihodnost: ona je bila stara in nebogljena, jaz sem bil mlad in močan, a kljub vsemu z njo ne bi ravnal slabo, to ni bilo del moje narave.

V vasi sem se približal reki, kjer sem našel ljudi, ki so šli prati perilo, delat liscijo, torej so prali rjuhe in odeje, najprej so vse namočili v vodo ali v pepel. Ali ko so po striženju prišli prati ovčjo volno in jo sušili na soncu, da so jo pobelili in nato z njo polnili posteljne vložke. Šel sem po kosmičih, ki so ostali med obalnim kamenjem

in z njimi oblekel svojo pun ko iz cunj. Ko nisem vedel, kaj bi, sem za el dvigovati kamne na bregu potoka v iskanju kozic, mojstrsko sem jih s prsti zataknil nad glavo, da mi s kremplji ne bi priš ipnili prstov.. Odnese la sem jih domov in zve er, ko je teta zakurila ogenj, sem jih spekla in pojedla: zame je bila to posebna ve erja. V asih so namesto rakov takoj, ko je bil kamen dvignjen, sko ile navzgor majhne prestrašene žabice, z navpi nim skokom, da sem posko il od strahu. Misлил sem, da so moji tovariši in v asih mi je bilo celo žal, da sem jih moral pustiti same v temi celo no . Ko sem zve er moral domov, sem glasno poklical strica Micheleja in izkoristil odmev, ki se je ustvaril v dolini. V asih poleti, ko je bila tam družina Scardino, ki je živela v hiši višje v dolini, sem jih obiskal. Igral sem se z Mimmo, ki je bila najmlajša od bratov.

Pippo je izdeloval stole in mize za pun ke. Kako lepo je bilo preživeti nekaj ur skupaj. Zjutraj so me poklicali, ko so šli na drugo stran reke po mleko. Morali so napolniti vedro, "Concettina" je bila zadovoljna, ko ga je videla molzeti. Gospodarica krav Micca a Cappellea se je usmilila in mi ponudila pol kozarca. Pri teti smo mleko videli dvakrat na leto: ko je pekla piškote in ob veliki no i, ko je pripravljala polhte s pobarvanim obro kom. Ko je mleko zavrelo, sem ga posnela do zadnjega. V sobi podeželske hiše je bila stri eva postelja, e bi ji lahko rekli postelja, z deskami, položenimi na dva železna nosilca s slamnato žimnico, saj so tisto iz konjske žime pustili v Novari. Moral sem spati na slamarnici samo s staro vojaško odejo, mastno in obrabljeno. Spat sem šla v platneni srajci, ki sem jo nosila tudi ez dan brez spodnjic. Nemogo e je opisati mraz, ki sem ga util vsako no . Ob dežju je bilo treba urediti posode, ki so služile za zbiranje vode, ki je prodirala s strehe. e sem se moral pono i polulati, sem moral zapustiti hišo in to narediti blizu stopnice. e se ne bi

zavedal, ker sem sanjal, in to po el v slamnati žimnici, bi zjutraj vzela tudi kup sodov. Tudi teta Antonia je šla spat v isti srajci, ki jo je nosila ez dan, medtem ko je stric Michele po egnil kot njegova mama.

Spanje je potekalo po obi ajnem ritualu: najprej sem šel spat jaz, nato je bila na vrsti teta, nato je stric slekel hla e in rtaste platnene hla ke. V precej široki srajci, ki jo je nosil podnevi, je stopil do postelje, ugasnil petrolejko, ki je bila postavljena na mizo ob steni. Jaz, ki sem bil nagajiv, sem se delal, da ne gledam, in sem vseeno pokukal: ko se je sklonila, da bi ugasnila plamen, sem zagledal na steni, kot kitajska senca, njeno silhueto z vise im din-donom. - Oh, kako kul! je rekel, ker ga je vse vino, ki ga je popil, tako razgrelo. Ob njuni postelji sta stali dve slušalki, to je dve veliki košari za trsje, v kateri sta hranila suhe fige. Pokrili so jih z umazanimi, mastnimi cunjami, ez te pa so bile iste stri eve hla e. V skrinji pri moji postelji so hranili kruh in ruto, ki so mi jo ovili okoli glave, ko sem šla pozimi v šolo, moje spodnje perilo in tetino perilo. Uporabljal sem jih samo ob nedeljah, ko smo hodili k maši v Novaro. Strici so rekli, da jih ne smemo dati na podeželje, ker jih bomo porabili zaman.

Januarja so ubili praši a. Naredili so nekaj klobas in solili zaseko. Kuhane noge so hranili v lon eni posodi, potopljeni v mast. Obi ajno so jih jedli maja s svežim bobom, ker jih po tradiciji prej niso mogli jesti. Enkrat, bil je april, sem teto prosila za nekaj, ker sem bila zelo la na in nisem vedela, kaj bi jedla s kruhom. Teta je za ela vpiti, da sem nora. Nekega dne, ko sem se vra al iz šole, sem ob mulatjeri sre al Ofelijo z njeno sestro. Izgubili so mamo in se z o etom vrnili iz Francije.

Bili so veliko bolj blede od mene, zasmilil sem se jim in jim rekel: pridite tja, kjer živim, ob tej uri je teta zunaj po vodo, v pe i je lonec s hrano, vzemite, nahranite se, potem pa ne Nikomur ni

ne reci.- Zahvalili so se mi in, gnani od lakote, brez oklevanja upoštevali moj nasvet. Maja, ko so moji strici skuhali bob, so šli po svinjske noge in našli le lonec z zaseko: ker so seveda mislili, da sem jaz, so besnili proti meni več dni, da bi plačal. Takrat sem bil zelo ponosen, ker sem prvi imel prijeten obutek, da sem zmagal v veliki bitki proti njihovem pohlepu. Zaradi pomanjkanja higiene so bolhe nemoteno vladale po hiši. Ponoči so me zbadali po vratu in teta me je vsak večer mazala z oljnim oljem, da mi bolhe ne bi sesale krvi. Zjutraj je bil moj vrat videti pobarvan. Tako kot moja teta sem imela tudi jaz uši, saj se nisem navadila umivati las. Po drugi strani pa mi je teta naredila kodre v laseh in jih je namazala z vodo in sladkorjem, da so ostali na mestu.

Moji sošolci pa so bili vedno isti. Niti najrevnejši med njimi ni bil tako umazan kot jaz. K delu marginalizacije je prispeval tudi učitelj, ki me je vrgel stran od vseh v zadnji vrsti. Moje telo je bilo nepopisno umazano. Enkrat na leto so me oprali v reki, ob prazniku Ferragosto, najpomembnejšem v mestu. Ko sem neko razmišljal o svoji mami, star sem bil kakih sedem let, sem padel v vroč pepel žerjavnice. Opekel sem si desno roko in teta me ni peljala k zdravniku, ampak me je vsak dan zdravila z zelišči. Imel sem dva mehurčka, podobna dvema golobjim jajcem, zavpil sem od bolečine, a ona se ni premaknila. Videti je bilo, kot da bi ga žrle miši.

Po nekaj mesecih sem udežno ozdravela in znamenje še vedno ohranjam. Med šolskim časom, ko sem bil neko nedeljo na balkonu, me je deklica, ki je prihajala dol, vprašala, ali želim iti z njo na uro katekizma k signorini Vincenzini. Nisem vedela, kaj je to, ker me je teta peljala k maši samo ob najpomembnejših praznikih, nisem razumela, kaj pomeni iti v cerkev. Nasproti naše hiše je živel duhovnik, oče Buemi, vendar sem ga zelo malokrat srečal in ga nejevoljno pogledal. Teta mi je nad naseam

ponavljala: ' e se boš pogovarjala z njim, ti bo tisti duhovnik odrezal jezik.' Vendar sem prosil in nepriakovano dobil dovoljenje za pouk katekizma. V tem okolju sem se takoj poutil sprošeno. Mlada gospa mi je podarila knjižico in revijo. Ko sem slišal za Jezusa, semutil neizmerno veselje, nekega dne mi je rekel, da me bo pripravil na prvo obhajilo. O tem sem govoril doma in so mi rekli, da sem še premlad. Odgovoril sem, lagal sem, da bodo to naredila vsa dekleta v skupini. V resnici so bili že potrjeni, vendar sva se z mlado damo dogovorili in z duhovnikom San Nicola dogovorili datum: dan Corpus Christi.

Nastal je problem bele obleke, a je nekdo obvestil teto, da so si jo izposodile nune. Prišel je težko priakovani dan: zjutraj me je pospremil v cerkev. Domnevala je, da so tu še druga dekleta, ker nikoli ni prevzela pobude, da bi stopila v stik s katehistko. Ko je ugotovila, da sem sama, me je užalila: - Lažnivec, nesramen -. Tudi moj učitelj je bil tisto jutro pri maši z drugimi ljudmi. Nekaterе prisotne ženske so jo pomirile. Prišel je duhovnik in me prijel za roko ter me odpeljal v zakristijo k spovedi. Govoril mi je lepe besede, ki jih še nisem slišal. Poutila sem se, kot da letim v nebesa in sem si rekla: - Ni res, da si duhovniki režejo jezike, nasprotno, oni znajo razumeti trpljenje punke -. e bi lahko, bi ga od veselja objela in poljubila.

Prisilil me je zmoliti pet Zdravih Marij v pokoro in vrnil sem se na svoje mesto. Takoj me je teta vprašala, kaj sem rekel duhovniku, da sem tam tako dolgo, jaz pa: - Mlada gospa me je naučila, da je spoved tajna -. - Ja, vendar mi moraš povedati prvi -. je vztrajala harpija. Ni šans. Bila je maša, obhajilo in ko sem šel, so me prisilili, da sem stricu poljubil roko in rekel: - Prosim, blagoslovi me -. Za el sem pri dedku, vedno isti stavek, potem sem obšel vse sorodnike. Teta Gaetana mi je dala knjižico. Bil sem lačen, vendar mi nih e ni ponudil hrane. Ponavadi je bilo po

obredu v navadi, da so šli v bar po granito s piškoti, a jih je prevzela manija var evanja: opoldne smo pojedli krožnik testenin, popoldne pa smo šli k fotografu, ker sorodniki so predlagali pošiljanje fotografije mame.

Kon al sem drugi razred in opravil z zelo nizkimi ocenami. Tisto leto si moral vse poletje ostati na deželi. Ugovarjal sem: - Vsaj ob nedeljah moram iti k maši in videti svojega dedka, ki je sam -. Bil je zelo dober lovek, bolehal je za astmo. Hi ga je zanemarjala, malo iz malomarnosti, malo zaradi pogojenosti moža, ki je bil vedno jezen na sosede, sorodnike in tasta.

Perilo sem odnesla v pranje in ga skrivaj nesla k teti iz Micherilla, sicer bi bile težave. Sploh ni util ljubezni do svojega o eta: nekega dne je njegova polsestra prišla v Castrangejo in sporo ila, da je mrtev. " e ne odideš, ti bom vzela cauci to curo (brčni svojo rit)," ji je rekel.

Ko je bila v vasi zabava, so lanom godbe ponudili "pezzo duro", sladoled, tako imenovan zaradi njegove posebne

konsistence. Stric Michele, nikoli ni bilo jasno, ali je bilo to zato, ker mu ni bilo vše ali zato, ker ga je gnala k nenavadni gesti velikodušnosti. Ko me je videl mimo, me je poklical: "Concettina, pridi po sladoled." In tako sem izkoristil priložnost, da ob teh redkih priložnostih uživam v nem dobrem.

Pred asom me je dr. Cosentino di Baceno spomnil na podrobnost, ki se mi je izgubila v spominu. Medtem ko je godba igrala po ulicah mesta, so se otroci poskušali pridružiti paradi. Toda, da bi upravi ili njihovo prisotnost, je bilo treba "poznati" komponento. Da bi to dokazal, je držal roko v žepu jakne. Tako sem sledil svojemu stricu Micheleju, medtem ko je Gianni Cosentino, sin osnovnošolskega učitelja in brez o eta, držal roko v žepu kolovodje.

Sredi vojne je v Novari začelo padati nekaj bomb. Vsi so pobegnili in nekateri znanci so se zatekli k nam v Castrangejo. Zame je bila to zabava, ker sem lahko bila v družbi. Od asa do asa je bilo slišati žvižg šrapnelov. Prišla je tudi tragi na novica, da je sina lastnika slaš i arne Orlando raztrgala bomba. Mama v Domodossoli, etrti nose a, je ostala sama z Roso in Antonietto. Mojega o eta so poklicali nazaj na Sicilijo, da bi bil bersagliere. Nekaj mesecev po odhodu je izvedel, da je njegova mati rodila deklico Emmo in da ima možnost vrnitve domov, saj naj bi bil s štirimi otroki izvzet.

Na žalost, ko je prispel v Domodossolo, ga je pri akalo grenko presene enje: Emma je po 12 dneh prenehala živeti. ez dva dni se je moral vrniti na fronto. Nekaj mesecev pozneje - to je bilo obdobje negotovosti in nestabilnosti po 8. septembru - mu je uspelo pobegniti od služenja vojaškega roka in se vrnil v Novaro, kjer je akal na konec vojne, da bi se pridružil svoji materi. Odprl je majhno evljarsko delavnico. Vsak dan sem hodil k njemu.

Sramežljiva, a premetena za svoja leta, sem slutila, da bo o e spal s poro eno žensko, a z možem vojakom. Nekega dne sem vstopil v blagajno na pobo ju Piazze Bertolami. Sosed a je klepetala z o etom. S kazalcem in sredincem sem udaril, da bi o etu, ki je varal mojo mamo, iztaknil o i. Sosed me je uspel zadržati, o e pa mi je z nasmehom rekel "Gledaj svojo stvar". Leta 1944 se je rodil rjav otrok, kodrast kot on ...

V Badiavecchii je ded po o etovi strani zbolel za rakom na želodcu. Od tete sem dobil dovoljenje, da ga grem obiskat. Pogosto sem se spustil iz Castrangeie in hodil po odseku ob reki. Spominjam se ga v postelji, spokojnega. Babica je bila še vedno zaposlena s trgovino in ji ni mogla posvetiti veliko asa. V roko mu je dala olj no vejico, da je odganjal muhe, a mu je postalo slabše in ni imel ve mo i in jaz sem jih odganjala. 2. novembra 1944 je v starosti 66 let odletel v nebesa. O e je bil še na Siciliji. Pogreba so se udeležili tudi strici.

Vsake toliko sem dobil kakšno pismo od mame. Leta 1945 se je moj o e vrnil v Domodossolo in leta 1946 se je rodil moj brat Giuseppe.

etrto poglavje - Olje, paj evina in zlo oko

Po vsem svetu je divjala vojna, komunikacije so bile otežene, mami pa nikoli ve nisva slišala. Na sre o so mojega o eta odpoklicali na Sicilijo, da bi se pridružil korpusu Bersaglieri, in ko je imel nekaj dni svobode, me je prišel obiskat. Zaradi vojne je bilo veliko ljudi na podeželju. Razeseljenci so obi ajno ostali štirinajst dni, potem pa je mestu grozilo bombardiranje in so vse leto raje ostali na podeželju.

Vsake toliko sem se zatekel k tem ljudem. Bila je družina s štirimi otroki, ki so bili kljub pomanjkanju hrane vedno dobre volje. Videl sem pohlep mojih stricev, ki so imeli toliko suhih fig in jih nikomur niso dali: vzel sem dobro pest in mu jih skrivaj prinesel. Nekaj fižola, ki so mi ga dali za zajtrk, sem prihranil zanje. Tudi trd kruh: rezino, ki mi jo je teta pred šolo dala v žep, sem ga delil s temi otroki, v zameno pa so mi dali nekaj listov za pisanje, dali so me igrati na gugalnici in eden od njih je sestavljal igra e, stol ke in posteljice za pun ke, ki jih je namenila meni in njeni sestrici, njena starejša sestra pa nama je naredila pun ke iz cunj.

V asih se je zgodilo, da sem šel dol do reke, kamor so ženske iz soseš ine hodile prati svoja obla ila s pepelom, jaz pa sem stal

in se udil ognju, ki je bil prižgan za ogrevanje vode v posodi, ki je bila podprta z dvema velikima kamnoma. Nikoli nisem videl, da bi moja teta delala te operacije. Skoraj nikoli se ni umil ali šel k reki, ko ni bilo nikogar, da ne bi pokazal svojih mastnih in zelo umazanih oblačil.

Drugi sem opazoval žene, ki so po dva ali tri dni na kamne razprostirale doma stikano platno. Namočile so ga in pustile, da se suši pod žgo ali s soncem, dokler ni pobelil. Teta me je vedno klicala domov, a sem se delala, da ne slišim. V vojnem času se je iz Torina vrnila tudi snaha s punčko. Iz spoštovanja do Salvatoreja, njenega pastorka, so z njo ravnali kot s kraljico. V tem času so ostali v vasi in za to priložnost je teta prinesla odišavljeno milo, platnene brisače, sušilnik za posodo, prtičke in prtičke, da je naredila dober vtis. Namesto tega so z mano ravnali kot s služabnico, poslali so me po opravkih in po vodo iz vodnjaka, ker je bilo poslati gosta sramota.

Prišel je božič in po severnjaški navadi je nevesta zjutraj našla lepo darilo: Deteta Jezusa svoji hčerki: udovit komplet lonkov in krožnikov za punčko. Veselil sem se zanjo, hkrati pa sem pokal od jeze, ker se mi te stvari nikoli niso zgodile. Postajala sem vedno šibkejša. Grozdje je bilo, a gorje ga jesti: za vino ga je bilo treba stisniti. Pojedel si lahko le tistega, ki so ga ukradli sosedom. Lešnike so nabrali, vendar jih prodali. Nekaj sem pojedel na skrivaj kot veeverice v gozdu. Strici so mleko kupovali le ob božiču in veliki noči za pripravo piškotov, jaz pa sem ga posnela z žlico, ko je vrelo. Redkokdaj mi je teta pripravila ocvrt jajček. Pogosto sem upal, da mi ga bo ocvrla: 'Postavimo ga takole, ko ga bomo imeli in bo kokoš mimo (bil je mladenič iz Messine, ki je hodil po podeželju in nabiral jajca in jih izdajal kot sveža) mi' jih bom prodal in dobil denar.' Jajca je zbiral dva meseca in jih nato prodal.

Tisti iz Messine, ki so kupili jajca, so se verjetno znašli v rokah pišanca. Fige je bilo treba srkati, le nekaj jih je bilo mogoče pojesti, druge so pustili sušiti na soncu za prodajo ali za zimo. V mesecu oktobru je bilo zvečer zelo lepo kostanje. Če je ostalo nekaj olupljenih, jih je stric pustil na mizi v sobici (ne na krožniku, ampak na podlogi, mastni od olja, ki je kapljalo iz svetilke) in zjutraj, ko je vstal ob štirih, šel v službo, me je zbudil in mi dal kostanj rekel: "Zajtrkuješ". Ubogala sem in jih zaradi lakote pojedla, vendar so imele okus po olju in neizogibno so me zbolele v trebuhu. Stric se je hvalil naokoli: - Rad imam svojo neakinjo, celo kostanj ji pripravljam, ko je še pozno ponoči -. Pravzaprav je imel moj stric v obeh sovražstvo. V asih so bile rumene, ognjeno rdeče, ko je bil jezen: eprav majhne, so te oči vdrle v njegov obraz. Bili so majhni in globoki kot ozke luknje, iz katerih beži sovražstvo. Medtem sta zmagala griža in gliste. Teta mi je vsake toliko asa dala žli ko petroleja. To odžene rve stran, je zamrmrala, da bi se prepričala ... nato je za elala s "prichentu": - Mazzai un vermu gruossu quennu àa pagana, øa u mazzu chi sugnu all Christian. O luridì sentu, o torek sentu, o mercuridì sentu, o giuvidì sentu, o vinardì sentu, o sabutu sentu, matteia du jurnu di Pasqua u viermu sturdudu a tierra casca.-

(Ko sem bil pogan, sem ubil debelega rva in zdaj ga ubijam kot kristjan. Na veliki ponedeljek, na veliki torek, na veliko sredo, na veliki četrtak, na veliki petek, na veliko soboto, zjutraj na veliko no . omamljeni rv pade na tla).

Ne vem, kako sem lahko preživel.

Tukaj odpremo oklepaj.

Po dolgih letih me je zgrabila bolečina v trebuhu. V asih sem hodil na rentgenske žarke z napravami v velikosti sobe. Dali so

mi belo pal ko, da vidim, e je kakšna razjeda. Na žalost niste mogli videti ni esar. Rentgenolog je rekel, da gre za gastritis in mi dal nekaj omilil za lajšanje bole in. Prišla sem do to ke, ko ne morem popiti niti žlice vode. Imel sem okoli petdeset. Paolo, prijatelj Armanda di Piacenze, je predlagal, da bi me peljal k specialistu. Tudi on je prišel k dr. Mazzeu. Gastroskopski instrument ni mogel mimo grla. "Ne vem, kako rešiti to žensko," je rekel zdravnik, "pilorus je zaprt." Vsi ljudje, ki so delali gastroskopijo, so odšli iz sobe na lastnih nogah. Jaz na nosilih z IV. Zdravnik mi je predpisal mo no zdravilo za dva meseca. Ko sem se vrnil, instrument še vedno ni deloval. Druga kura še mo nejša tri mesece.

Pet mesecev po prvem obisku je instrument za el prebijati pilorus. " udež!" je rekel doktor Mazzeo. Ko je bila cev odstranjena, me je vprašal veliko vprašanj, da bi razumel, ali je to nekaj prirojenega ali povzro enega. Za ela sem jokati: "Mogo e je to petrolej, ki mi ga je Zizi vsake toliko dajal za rve." Zdravnik se je z rokami zapletel v lase: "Olje? In še si živ!". V nadaljevanju zdravljenja sem vsake toliko asa ponovila gastroskopijo.

Zahvaljujo dr. Mazzeu, ki mi je rešil življenje, lahko zdaj po mnogih letih uživam hrano le z nekaj zadrževalnega zdravila.

Ko jo je nekdo poklical z balkona, se je teti kar zmešalo v glavi. Nato so ji svetovali, naj na teš e vzame kozarec ferokina. Prepri ala je moža, da ga je kupil in zjutraj je tudi meni dal kozarec.

Poleg tega je v tej hiši vladalo tudi vraževerje. Strica je vedno bolela glava od vina, ki ga je pogoltnil, a po njegovem mnenju je bil vzrok zlobno oko nekoga. Žena ga je morala prositi: vzela je krožnik z vodo, nalila nekaj soli in kapljico olja ter za ela s prichentu za glavobol: - Ogliu biridittu, ogliu santissimu, trasi ta

sta casa e scaccia stu marocchiu, ogliu biriditto pojdi ven in odženi to mamuco... (Blagoslovljeno olje, sveto olje, vstopi v to hišo in odženi to hudobno oko, blagoslovljeno olje, okrepi se in odženi tega hudi a...).

Ta madež blagoslovljenega olja, ko se je razširil, je po njihovem prepričanju prošlo zlo oko. Malo kasneje je bila voda poškopljena po štirih kotih sobe in njegov glavobol je izginil.

Za celjenje ran so pajčevino povezovali z oljem, kos mesa pa za pripravo juhe. Rekli so, da je ta grozljiva izmišljotina nezmotljiva! Zjutraj so mi dali kozarec vode z magnezijem. Šele nekaj časa sem ves drgetajo moral ven na mraz, da sem se osvobodil. Ko sem ozdravel, so me poslali k ženi, ki je igrala arovniške trike: z nitjo me je izmerila od glave do pet in z isto mero moje vodoravne roke. Če je kakšen kos manjkal, je to prepričilo smrt za tisto leto.

Tudi teta so strici po svoje verjeli v Boga, v svetnike, v Madono. Vsako leto 8. septembra so se peš odpravili v Tindari, v svetišče, posvečeno Mariji Madoni, približno štirideset kilometrov oddaljeno od mesta. Od petega leta starosti sem moral delati to pokoro.

Ob priliki romanj v svetišče Tindari dan prej je teta naredila kapice (copate) iz cunj. Stric je šel pravočasno na lov in domov prinesel divjega zajca ali dva za kuhanje. Za dober vtis je teta pripravila tudi polnjene jajčevce. Pogledala se je v ogledalo in si s krpo obrisala obraz. Takrat je bila v modi pesem "Dove sta zazà, lepotica moja", od katere sem se navadil, da jo imenujem "zizi".

V Tindari smo se odpravili okoli enajstih zvečer, da bi prispeli ob zori. Utrujen in izrpan zaradi svoje šibkosti sem velikokrat prosil za malo sveže vode, a je niso kupili na stojnicah kot vsi drugi utrujeni ljudje: postavili so se v vrsto pri edinem vodnjaku blizu cerkve, iz katerega je topla voda. Bruhalo ni pomagalo ublažiti vročine. Po tradiciji so kupili čičeriko, fižol in fižol, nato so šli k maši, zmolili madinuzzo in na poti ven srečali sovašarjane in moje

sorodnike po oboje strani. Opoldne smo šli jest pod okoliške
oljke. Škoda, da sem bila tako utrujena, pravzaprav so se tistega
dne vedno našle okusne jedi, da bi naredile dober vtis pred
prijatelji. Kosilo je vključevalo v peči pečena divjega zajca, ki
ga je stric vedno šel loviti nekaj dni prej, polnjene jajčevce in
paprike, grozdje in domače piškote. Da bi prišli domov, so
prijatelji vzeli sredstva: avto ali konjsko vprego. Gledal sem, že
sprijaznjen s tem, da spet hodim. Samo teden je bil stric, sem si
lahko privoščila jahanje, sicer je bila muka.

Peto poglavje - Sove

Še glede vere, moj stric je bil član bratovšine, zato so morali na cvetno nedeljo hoditi k spovedi in obhajanju v cerkvi San Giorgio. Obred je bil ob petih zjutraj, duhovnik je najprej spovedal vse moške v kapeli, nato pa je šel proti spovednici za ženske.

Ko je prišla na vrsto teta, ki je nosila debel rni šal, je oblačilo odnesla blizu rešetke, da bi se jim bolj pokrila: zdelo se je, da mora vdihavati kamili nja. Priznal je in nato: - Zdaj si ti na vrsti - mi je rekel. Tudi če bi se med letom hotel spovedati, se ne bi mogel. Teta mi je zabilala: - Ne smeš se norovati iz gospoda, enkrat na leto je dovolj, sicer nisi vreden oblata vzeti, ker grešiš lahko tudi z nami -.

Okoli devete ure sveta maša, obhajilo in takoj domov. Kot ponavadi je stric iz nesmiselnih razlogov začel preklinjati, razvila se je nervozen kašelj. Dogajali so se nepopisni prizori: če je kdo tisti dan iz nekega razloga imel potrebo, ni mogel pljuniti, sicer bi vrgel Gospoda iz svojih ust. Če bi se zgodila nesreča, bi vzel pokrov vrata, pljunil vanj in ponovno popil tekočino z vodo in sladkorjem. Za veliki teden so ljudje ostajali v vasi tudi ponoči, da bi prisostvovali vernim pridigam, ki jih je imel menih. Ob četrtkih so pripravljali polhte, biskvitno testo v različnih oblikah s trdo kuhanimi jajci, kuhanimi z vodo in kolobarjem, strupenim

barvilom. Na veliki petek zjutraj so na teš e obiskali vse cerkve, okrašene s pšeni nimi kal ki, nato pa so pogoltnili tri liste ne evja (zdravilna rastlina z zelo intenzivnim vonjem), kar je zagotovilo blagostanja za vse leto.

ez dan ti ni bilo treba delati, da ne bi poškodoval križanega Jezusa, e bi šival, bi igla zbodla, e bi videl, obstaja nevarnost, da poškoduješ svoje telo itd. Za tisti dan, karkoli sem naredil, nisem niti dobil udarca, sicer bi Jezus jokal. V soboto ob enajstih je bila maša miru in vstajenja. Vsi otroci so prinesli golobe, da so prejeli duhovnikov blagoslov in jih nato pojedli. Tega zadovoljstva si nikoli nisem mogel vzeti, ker sem moral svojega golob ka z dvema jaj ecema obdržati za šolski izlet, ki je bil organiziran v torek po veliki no i. U itelju sem moral ponuditi jajce. Na veliko no so mi kupili jagenj ka iz marcipana, najmanjšega, da ne bi preve zaprabil. Stric je bil skop in si je s sajami iz ponve, ki so nastajale na ognju, sijal evlje. e bi teta vedela, da je delo kon ano in so ga pla ali, bi mi priporo ila: - Vprašaj strica, e je prinesel denar -.

Skoraj sva ga morala oboževati kot dva sužnja, dokler ni bil ganjen in ji je dal deset lir, meni pa pet. Denarja nisem mogel porabiti, ker je bil namenjen v hranilnik. Neko sem rekel teti, da bi rad igral loterijo. Privolila je, ker je upala na zmago. Moja je bila laž. V resnici sem se tudi v obla enju po utila oslABLJENO v primerjavi s svojimi tovarišicami: imele so krila, ki pa jih teta ni marala in sem bila prisiljena nositi cele obleke. Vse so bile obute v bele, rjave ali modre bombažne dokolenke, jaz sem se moral zadovoljiti z njenimi oranžnimi nogavicami, ki so bile cenejše od ostalih. Nosila sem jih nad kolena podprte z elastiko, najve ja težava pa je, da so brez stopala segale do gležnja. ezenj sem nosila par kratkih nogavic z manšetami. Bila sem že dovolj marginalizirana in sem se morala razlikovati tudi po obla ilih. S

petimi lirami sem si mislil kupiti bolj spodoben par nogavic, ki bi jih oblekel zjutraj pred poukom. Ta dan je bila trgovina zaprta. Z denarjem nisem mogel domov, ker bi ga teta izsledila. Mislil sem jih skriti pod kamen ob mulatjeri. Ponoč je deževalo in ker so bile papirnate, so popolnoma razpadle, kot sem ugotovil naslednje jutro, ko sem jih šel iskat.

Petnajst dni je minilo in teta me je vprašala, če sem zadel na lotu. Tudi takrat nisem bil iskren in sem rekel ja. Ta denar nikoli ni prišel. Na veliki petek je med procesijo v čast Žalostne Matere božje srečala učiteljico in prosila za pojasnila. Umiral sem od sramu. Seveda se vsega ni zavedala, zato sem pod njenim stroгим pogledom od tete prejel dve klofuti. V šolo sem vedno hodil z veseljem, a s slabim uspehom. Nihče me ni razumel in vedno sem napredoval po priporo ilih, zato je bila mama mirna, da so me vedno prisilili k študiju. Samo z mamo komu mi je šlo dobro, dokler se nekega dne ni pijani stric vrnil iz vasi z vampi in je žival vzela kos za hrano. Vzel je mušketo, ki so jo pustili vojaki, in ga ubil na odprtem podeželju. Zame je bilo to veliko razočaranje.

Ob mlatvi sem šel pobrat pšeni na in je menova zrna, ki so ostala na sosedovem kmetu dvorišče, jih dal v vrečko in odnesel v mlin signore Tindara na reki. Nato sem moko prinesel v Novaro k materini sestrični, ki je po poklicu, ker je bila vdova z dvema majhnima otrokoma, zjutraj šla po drva v gozd in zakurila peč, da je pripravila kruh za tistega, ki ji je prinesel moko, pridobila nekaj denarja in malo kruha za otroke.

Septembra, ko so fige dozorele, sem splezal na drevesa in nabiral okusne sadeže ter jih odlagal v trstine košare, obešene na veje s kavljem. Fige so narezali in pustili, da se posušijo na soncu na šibju. Po nekaj dneh so postali suhi. Posajene v velike košare so pozimi jedli. V tistih lepih mesecih je prihajala sosedka na

podeželje signora Maria pripravljat suhe fige. Pogosto sem hodil k njej. Bila je mati mnogih otrok. Eden od njih, Carmelo, je bil epileptik. V asih ga ni bilo ve mogo e najti. Zaskrbljena mama ga je šla iskat in skoraj sem se zabaval z njo.

Ko sem bil v petem razredu, je u iteljica prosila, naj obvesti starše, da nas bo peljala v kino na ogled filma "Planšanec". Strici: "Tiste nesnage ne hodite gledat". Ne ak duhovnika nasproti je slišal: "Moraš jo poslati, tudi jaz je nisem videl." Potem so jih premaknili in sem lahko šel.

Od mame je prišel paket s sladkarijami. Nekaj sem jih prinesel v šolo. Bil je as lakote in tudi sladkarij je primanjkovalo. Sestra moje u iteljice je pou evala etrti razred, medtem ko sem bil jaz v petem razredu. Prosila je za bonbone za revnejše deklet od mene, ki je bila bolna, in vse sem ji pustil.

Leta 1945 se je moj o e vrnil v Domodossolo. Aprila 1946 sem ga spet videl in z njim je bila moja mama, ki je pri akovala otroka.

S starši sem preživela deset sre nih dni. Pogosto sem hodil na obisk k starim staršem in stricem, zato sem jedel, kolikor sem hotel, in pil veliko gaziranih pija od babice, ki jih je prodajala. Na koncu me je mama hotela vzeti s seboj v zgornjo Italijo, a jo je teta, vedno lažniva in sebi na, prepri ala, naj me pusti pri sebi. Obiskovala sem peti razred, vedno s težavo glede na svojo krhkost. V dneh izpita je prišla novica o rojstvu njegovega bratca. Vsa sre na, a žal, hkrati sem jokala od veselja in bole ine. Mogo e me je u iteljica zato napredovala, eprav o izpiti ni ni govorila. Tistega leta so v vasi ustanovili gimnazijski oddelek in skoraj vsi moji spremljevalci so se pripravili na sprejemne izpite za vstop nanj. Zame ni bilo možnosti: moji strici so bili prepri ani, da takšno šolo obiskujejo samo sove. Pravzaprav je bilo po kon ani srednji šoli treba iti v Messino za magisterij. Moji starši so morali poskrbeti za pošiljanje denarja za knjige, saj ne bi

nakupovali. Kar naprej sem jokala, ker sem hotela nadaljevati študij. Nato so mi ponudili možnost vpisa v poklicni bienium, nekakšno zelo revno srednjo šolo, ki traja dve leti. Tja so šli najrevnejši, v vsakem primeru sem sprejel. Hodi sem in tja, zjutraj in popoldne sem obiskoval te aj. Šola je bila mešana: najbolj hudomušni fantje so dvignili roke nad direktorico, ki je pou evala matematiko, spotaknili so tudi italijanske in francoske u itelje. Dekleta so u ila gospodinjskih opravil, moške pa kmetijskih pojmov. V resnici se ni ni nau ilo. Moj dobi ek je bil dober, ker sem bil sramežljiv in sem imel veliko žejo po u enju.

Pred koncem šolskega leta so nas u itelji pripravili na dobrodelno gledališ e. Moral sem nastopiti oble en kot uli ni ježek. Tam je bila stri eva ravna kapa, manjkale so kratke hla e. Ko sem povedal teti, je vzkliknila: "Lepo si, da si položil varš ino." Nisem padel pogum: šel sem do briv eve žene Liezze, da bi si izposodil hla e njenega sina. Tako sem se na ve er recitala oblekel kot pouli ni ježek, med velikim aplavzom in obupom mojih stricev, ki so bili ob tej priložnosti med ob instvom.

Na žalost sta tudi ti dve leti minili in šolo sem za vedno zaklju ila z mislijo, da sem ostala tako nevedna kot prej.

Šesto poglavje - Prosim, oprosti mi (svetloba zvezd)

Imel sem dvanajst let, ko me je avgusta prišla obiskat mama z o etom in bratcem, ki sem ju prvi videl. Ko sem videl njen mali obraz, sem bil vesel in tega dne se spominjam kot enega najlepših dni v svojem življenju. Starša sta bila odlo ena, da me bosta vzela s seboj, da bi me spravila nazaj v šolo, a ju je teta še enkrat odvrnila od ideje: poslala bi me za šiviljo z možnostjo, da se dobro izu im obrti. In tako se je zgodilo, proti moji volji. Moji starši so odšli, jaz pa sem kot idiot ostal na Siciliji. Od takrat nisem imela ve miru in vedno sem na skrivaj jokala. Strici so rekli, da me moji starši zagotovo ne bi imeli tako radi, da so me vzgajali kot h erko (h erka bi gotovo šla skozi iste bole ine kot jaz). Nekega dne je šla teta k najboljši šivilji v mestu, pri kateri se je poklica izu ila tudi mama, da bi jo vprašala, ali bi me vzela v službo. Šivilja je odgovorila, da ima že osem deklet in jih ne more pove ati. Naslednji dan ji je teta prinesla nekaj jajc, da bi jo prepri ala in rekla: - Pridi nazaj ez en mesec, morda gre kateri od vajencev v Torino in je še prosto mesto za tvojo ne akinjo -. To na, po enem mesecu me je teta poslala v laboratorij. Mlada gospodi na, ki ni bila višja od metra in pol, me je sprejela: -

Dobro, vzamem te, ker se mi smiliš, menda raje prideš k meni, kot pa ostaneš na deželi pri svoji teti. -. Ni se povsem zmotil, e je tako mislil. Naslednji dan ob osmih sem se predstavil. - Za ni pometati laboratorij - mi je rekel - potem boš pomil tla -. Zgodba me je za ela jeziti. Lotil sem se iš enja, kolikor se je dalo. Bil sem majhne postave, imel sem dvanajst let, a izgledal sem osem.

Nisem znala pomivati tal: na podeželju so bila kamnita, na vasi, kjer so bile ploš ice, pa jih teta ni nikoli pomivala, da se ne bi obrabila. Trudila sem se dati vse od sebe, a me je šivilja ozna ıla za osla, ker se nisem dobro oprala. Ob deveti uri so prišli delavci in se za eli zanimati za novo causito (deklico). Vsi so me pomilovalno gledali. Slišal sem njihove govore in padel z oblakov, ne da bi vedel bistvenega pomena življenja. Tu in tam so mi dali kakšno malo delo kot šivilja, stvari, ki jih nisem delala rade volje, vedno zagrenjena, ker nisem mogla študirati. Dan je imel tudi pozitivno plat: opoldne, ko mi ni bilo treba nazaj na podeželje, sem doma mirno jedla, na mizo razgrnila prti ek, razporedila kozarec, steklenico vode in krožnik. Skratka, da sem pojedel kos trdega kruha in sira, sem z veseljem pogrnil mizo kot vsi navadni ljudje. Po kosilu sem šla k sosedi, ki je bila devet let starejša od mene in je bila šivilja. Pomagala mi je odpreti o i pred mojo naivnostjo. Z njo so živele njena mama, sestra s slonjimi nogami in še en invalid.

V asih so me povabili na skledo juhe. Šivilja me je prosila, da ji pomagam pri križanju otroških obla il. Neko sem imel napad žalosti in sem na polovici poti pustil službo. Drugi sem iz inata vzel pepel iz žerjavice in ga raztresel po stopnicah. Rekli so: "Kdo je eve paccia? Sem staknil kakšno bolezen?". S asoma so me razumeli in mi odpustili.

V asih sem šel k nunam iz sirotišnice Antoniano, da bi se igral z

deklicami sirotami. Malo sem jim zavidal, ker so živeli svoje dneve urejeno. Ob vedno dobro pogrjnjeni mizi so jedli, nato so se igrali in se nazadnje ob dolo enih urah posvetili Bogu z molitvijo. Mislil sem si: - Imajo srečo, nimajo več staršev, pa vendar dobro živijo pri nunah, medtem ko jaz imam starše, vendar sem prisiljen živeti s temi medvedjimi strici -. Ne da bi vedeli, da sem se izognil kasnejšemu dolgočasnemu zasliševanju, sem občasno šel obiskat teto po oboji strani, ki je živela v vasi. Prosil sem jo za denar, da bi poslal pismo njenim staršem in jih prosil, naj me vzamejo s seboj.

Novembra vsako leto so me peljali na sejem Sant'Ugo, ki je potekal v Piano Vigna. V tem kraju so stari starši po oboji strani postavili lopo, kjer so pripravljali meso na žaru in klobase, ki so jih prodajali ob dobrem kozarcu vina. Zame je bila to priložnost, da sem skupaj s svojimi sorodniki po oboji strani, uživam v dobrem mesu in pijem obarvano sodavico, si ogledam stojnice, kjer prodajajo žerjavice, luči, lonene posode, quartare in bumbaelli.

Naslednji dan smo šli spet v Badia Vecchia na praznik Sant'Ugo, maša, majhna procesija in nato v trgovini mojih starih staršev, ki so mi ponudili klobaso, kruh in soda, to je bil to en iz zaprte steklenice z žogo v dvorani.

Enkrat pred božičem sva šla za 3 dni v Messino. Spala sva pri sorodniku. Malo mi je ni bilo vse: svojim stricem je pripovedovala, da je neki kmetki ženi na tržnici ukradla jajca in jo zamotila. Pri katekizmu sem se naučil, da se ne sme krasti. S hčerko sva šla zvečer do gospoda, ki je sestavljal figurice. Da bi bil velikodušen, so mi strici dali denar, da sem jih kupil. Na maziljeni mizi Castrangeje sem lahko postavil jaslice. Z vejami špargljev in nekaj kosmičev vate sem oblikoval kolo. Zvečer sem uživala v atmosferi dveh sveč, ustvarjenih iz orehovih lupin,

namo enih v olje, in vrvice ob Detetu Jezusu. Tudi stric Michele je cenil idejo in me je želel nagraditi: "Ntoia, olupi dve opunciji", moja teta pa ju je šla po njuno posteljo, kjer sta bili shranjeni.

Ko sem se ustavil prespati sam v Novari, sem med boži no devetdnevnico šel s sosedo Antonietto na obred, ki je bil ob 5. uri zjutraj v cerkvi Annunziata. Za cerkvijo je zakristan proti pla ilu priskrbel stole. Prinesli smo jih od doma. Ko smo se vra ali, smo že zgodaj zjutraj pod stopnicami obiskali inženirjevo perico Carolino. Takrat je že šla rpati vodo iz vodnjaka San Francesco z velikimi litri, da je napolnila leseno kad. Rekel je: "Caøsi, po akaj tukaj, grem pogledat, ali je gospodom v eraj zve er ostalo kaj piškotov, da lahko zajtrkuješ." Skoraj nikoli se ni vrnil praznih rok. Povabil sem Antonietto, naj pride gor in zakurili smo žerjav. Ko Carolina ni našla ni esar drugega za jesti, sem šel v kuhinjo po kos trdega kruha in kozarec vode iz "bumbaello". Do osmih smo se ustavili, da bi izdelovali prti ke, nato pa smo se poslovili: jaz sem šla v delavnico, Antonietta je šla domov pomagat svoji mami, ki je edina h erka z 8 brati in sestrami.

Samo v Novari sem se po util kot državljan. Ko sem šel k dedku Turiju, sem mu pomival okna in dal mi je "šrea" (napitnino). Šla sem kupit lak za nohte. Kupil sem tudi topilo za odstranjevanje, ko sem slutil, da bom sre al strice. Kot puder sem uporabila smukec. Žal, nekega dne sem ga pustila na obrazu in šla skozi svoje težave, klofute in žalitve. "Kje si dobil denar za to sranje?" In jaz: "Ali ne vidiš, da je moka?". Medtem so se sosedje preselili v drugo sosesko. Nekega dne so me povabili v cirkus. "Nimam denarja ...", sem rekel. Posodili so mi jih. Popoldne sem šel v laboratorij, da bi užival v predstavi: opice na trapezu, otroci na konjih, sloni, klovni, stvari, ki jih še nismo videli. Na žalost sem moral dobiti 8 lir.

ez nekaj dni sem na poti v Castrangejo v San Salvatoreju

sre al mamó sošolca s polno vre ko zelenjave, kupljene od kmetov. Vprašal me je, ali se lahko vrnem v vas (za takratno miselnost ga je bilo sram iti z vre o na trg!). Privolil sem, saj sem mislil, da bom z napitnino napraskal nekaj denarja. Na žalost, ko je s težavo prišla do svoje hiše, me je nagradila s štirimi arašidi. Nisem izgubil poguma. Dobil sem liro, ko sem prodal prti ek gospe iz Fantine. Sestavil sem kartonaste Ostržke z nogami in rokami, ki jih je premikala vrvica. Nekateri otroci so jih kupili za drobiž. Še ena ideja: son na o ala za revne otroke. Pred lokali sem iskal prozorne barvne zavitke bonbonov. S sladkornim papirjem sem izrezal okvir in dobil sem lahko druge cente. Po dveh mesecih mi je uspelo vrniti 8 lir.

Kljub visoki starosti, dedek je imel astmo in kilo, ki jo je nosil že od petega leta, se je skušal zamotiti na podeželju, saj h i skoraj nikoli ni hodila k njemu. Dva poletna meseca, ko je iz Messine prispela snaha, mu je šlo dobro: oprala mu je perilo in premetala hišo, da je o istila vse, kar se je nabralo med letom.

Ko sva se sre ali, mi je rekla: 'Tvoja teta je sramotna, ne moreš ubogega starega loveka tako trpeti v umazaniji.' Zve er sem se šla prijavit, pa je teta svakinjo pokritizirala: - Saj je državljanka, lahko si sama misli, kar ho e -. Pa sem odvrnil: "Prav imaš, videl sem tvoje iš enje: celo pisoar si opral s kislino in je spet bleš e ". Na tej to ki me je udaril, ker se o teh stvareh ne smeva pogovarjati in bil sem odvraten.

Nekega dne mi je dedek dal nekaj denarja in kupila sem pesmarico, o kateri so se pogovarjale deklice v delavnici. Nekaj asa sem to skrival, nekega ve era pa nisem imel asa in stric je, ko je to spoznal, za el preklinjati: "Tudi ta neumna smet, zdaj pa postajaš nasilnež." Ob teh besedah sem mu jo strgala v obraz, preden je. Ob mojem upor, ki ga ni videl ve , je potegnil dol pas svojih hla in me za el silovito tepsti. Imel sem približno

trinajst let in takrat je edinkrat rekel svoji ženi: 'Slišal sem, da neka gospa odhaja v zgornjo Italijo, da bi pospremila tvojo neakinjo v vas in jo poslala z njo k staršem'. V tistem trenutku sem se po util sre nega, pozabil sem tudi na bole ine prejetih udarcev, nato sem šel in se zamišljen usedel na travo. Za el se je spuš ati mrak, sem pomislil, ko so se sence no i vdrle v veje dreves, iz reke pa je pihal rahel hladen veter.

Naslonila sem se na oreh in ob pogledu na oblake zaspala. Sanjal sem veliko, roj pisanih sanj. Rahel vetri me je božal po obrazu. Odprl sem o i in udno vzljubil tisti kraj, ki sem ga vedno sovražil, in prvi z za udenjem ugotovil, da je obsijan le s svetlobo zvezd. V tem stanju zapuš enosti sem se prepustil, spet sem sanjal. Sre a je kot skrivnostna teko ina po kapljicah vstopala v moje malo bitje. Nisem bila sladka pun ka. Moja stopala so bila zgubana od hoje po ostrih kamen kih potoka, toda vse moje telo in celo moja duša sta se do zdaj navadila gnusiti vsemu, kar se zdi sladko in nežno. Toda priznam, da je bil tisti kratek spanec tistega ve era udovit in nikoli ve ga nisem našel. Mogo e se ga zato še spomnim. Nenadoma se je roka naslonila na mojo ramo, prišla je teta Antonija in me na svoj na in nenadoma zbudila: "Pojdiva domov. Ko prideva tja, boš svojemu stricu poljubil roko in mu rekel - Prosim, oprosti mi -". In tako je bilo.

Tisti ve er sem se treso ulegel, pono i nisem mogel spati in ure preživel v kr evitem pri akovanju dneva. e sem zdrsnil v spanec, ne da bi se tega zavedal, bi se nenadoma zganil kot po klicu ali sunku vesti, ki je zahtevala, da sem buden in v bole inah, in mi ni dala predaha. Preostanek asa sem z odprtimi o mi opazoval pošasti, ki jih je no na tema risala po stenah, in brez mo i, da bi kar koli naredil, jokal in jokal. Ampak to ni bil žalosten jok, bilo je nekaj drugega, esar nisem mogel slišati. Naslednji

dan nisem šel v laboratorij, ker je bilo moje telo videti kot zemljevid, bilo je tako podplutbo. Vrnil sem se šele po enem tednu, ko so znamenja za ela bledeti.

Sedmo poglavje - Emilija

V nedeljo popoldne sem šel s prijatelji v sirotišnico: nuna nam je na lep način razložila evangelij z nekaj primernimi šalami. Kakšno veselje je preživeti to uro v veselju. Nekega dne nam je povedal, da bo oktobra k birmi prišel škof iz Messine.

- Dvignite roko, če želite ta zakrament, da ga lahko posredujem nadduhovniku monsinjorju Salvatoreju Abbadesi - Ker nisem vedel, kaj naj naredim, sem plaho dvignil roko. Nekaj dni kasneje sem povedal zizi. Bila je v zadregi: morala je iskati botro. Predlagal sem poštarjevo hčer, gospodično Rino, mlado uiteljico. Kako ga lahko vprašamo? Naslednji dan smo šli k njej domov in privolila je. 9. oktobra 1948 popoldne sem šel s prijatelji k Materi Cerkvi k spovedi. Naslednji dan sem zjutraj šla k botri in mi je podarila filigransko zapestnico, prepleteno s srčki. Za to sem se veseliti. Ob 11 smo šli v cerkev. Prišel je škof in začel obhajati sveto mašo. V vmesnem času smo se razvrstili v osrednji ladji in enega za drugim nas je birmal. Po maši strici botri niso ponudili niti kave. Le pozdravili so jo tako, da so jo preprosto poimenovali "commare".

Spominjam se, da je bila kot otrok, ko sem se vračal iz Castrangeie pred prihodom v vas, kapela, posvečena Odrašeniku. Zizi bi se za trenutek ustavil in na glas rekel "oj

matere, oj matere...". Mislil sem, da je molitev. Ko sem postal starejši, sem ugotovil, da je namesto tega poklicala pokojno mamo, saj je pokopališ e tik nad kapelico. Nikoli nisem bil na pokopališ u, ker zizì ni šel niti na praznik svetnikov. Vedel sem, da so ob tej priložnosti ljudje kupovali rože od Signorine Signorino v kraju, imenovanem "Fussadello", in skoraj v procesiji hodili krasiti grobove svojih najdražjih. Neko sem ziziju predlagal: "Zakaj ne bi šla tudi midva obiskat grob tvoje mame?"

Odgovorila je, da ji bo žal. - Zaman je klicati "mame - mame", e ji no ete prinesiti niti rože. - Ob teh besedah je bil skoraj ganjen. Šli smo v Fussadello kupit nekaj krizantem. Na dan vseh svetih sem šel poklicat dedka Turija, da nas je peljal na grob "mater", zame babice Roze. Dedek je dal ta grob pred kratkim obnoviti, ker ga je med vojno uni ila edina bomba, ki je padla na pokopališ e.

eprav sem bil ponosen, da sem dobil še eno bitko, sem dan in no mislil na starše. Poskušal sem se zamotiti, ko sem bil v laboratoriju. Za ela sem uživati v šivanju: pripravila sem vato za naramnice, pihala sem na likalnik. Ko je bilo železo vro e, so velika dekleta zlikala kose, da so naredila obla ila. Da bi bila napeta, je bilo obi ajno, da so na rob nataknili svin ene uteži med dva trakova. Kupil sem jih od botra, ki je prodajal material za puške. Bili so peleti, ki sem jih moral sploš iti s kladivom. V asih celo sploš im prste... Medtem je gospa Orlando imela pla ane te aje rezanja za starejša dekleta. Sedel sem dale stran, a napenjal ušesa, da bi kaj razumel iz lekcij. Neko so strici rekli, da bomo šli v Fantino iskat "commare" in "compare", tiste, ki so, ko so prišli v Novaro po pomembnih opravkih, prespali pri nas. Neko je botra vprašala zizì "Koliko si star?" In zizì: - Mi orbu da vista i l'occhi, nun mi riguardo - (e bi mi manjkal vid, se ne spomnim).

Z namigom dedka Turija sem šla kupit kos zelenega blaga, da bi preizkusila svoje sposobnosti, sem naredila krilo. Prišel je dan odhoda proti Fantini (dve uri hoje). Vstala sva ob 4. Zizi sem hotela presenetiti tako, da sem si oblekla krilo. Bilo je tako ozko, da sem komaj hodil. Ko so videli mojo kreacijo, so za eli govoriti: - Vzgojili smo jo in zdaj, ko je za ela rasti, je koketa. Zaradi tega se sramujemo. In sem poudaril: "Ne bom- tega sleci, e ho eš je tako, sicer pa greš!" V srcu pa sem pomislila "kako naj hodim v tako ozkem krilu...". Vseeno smo prispeli na cilj. Komar je vprašal, kje sem dala narediti tako lepo krilo. - Sa figi illa - (ona je to naredila) je rekel zizi. - Torej, ko morava nekaj sešiti, prideva k njej -. Sovin ponos...

V asih sem v vasi videl stvari, ki so me užalostile. Emilia je bila gluhonema, morda brezdomka. Ve ino dni je šel mimo ulice, kjer sem živel. e je koga sre al, je položil roko na usta. V asih so ji ljudje ponudili kos kruha, bili pa so tudi takšni, ki so ji brezvestno dali skorjo sira in se nato skrili, da bi videli reakcijo: ubožica je sedla na stopnico vrat in z glavo udarjala ob steno. Nekega dne sem šel v trgovino po sukanec in zaslišal glas Antonia, slepega loveka. Iz opatije, ki se nahaja na vrhu mesta, je sporo il, da so sardele prispele. Z nekaj lirami od dedkove napitnine, ki mi je ostala, sem šel v ribarnico, da bi kupil nekaj un . Opoldne sem zakurila pe z ogljem, skuhala sardele in jih dala v kos sladkornega papirja. Ko sem videl Emilijo, da gre mimo, sem ji jih dal. Za udeno jih je pogledala in se mi v zahvalo rahlo nasmehnila. Videl sem jo, kako je sedela na obi ajnih vratih in ni udarjala z glavo ob steno, temve je svoje tanke prste položila na usta. Tisti dan nisem jedel: moral sem po istiti ostanke žerjavice s štedilnika, da strici ne bi razumeli mojih pobud.

Angela je okoli poldneva šla po tej cesti s svojim sinom Ninom, invalidom, ki je hodil, a govoril s kretnjami. Z vedrom so šli po

juho v sirotišnico. Nekega dne je bil Nino sam s svojim vedrom, blizu moje hiše sta ga dva fanta slekla in zbežala. Ni mogel potegniti hla . Bil je brez spodnjega perila. Plaho sem se spustila, da bi ga oblekla. Prvi sem videla golega moškega. Gorje, če bi strici vedeli, bi bil škandal.

V enem od mnogih pisem, ki sem jih poslal staršem, sem izrazil željo po ro ni uri. Ker sem vedel, da je Signora Agostina prišla iz Domodossole, sem šel k njej. Takoj ko me je zagledal me je objel in mi dal paket, ki so ga poslali starši. Odprl sem ga in na svoje presene enje našel rjav jagnje ji kožuh s kodri v velikosti prsta, klobu ek iz klobu evine in škatlo z uro. Tresel sem se od veselja, ko mi ga je gospa nastavljala na zapestje. Dal mi je kozarec vode, da sem si opomogla in stekel domov. Naslednji dan, ko so moji strici prišli v Novaro, so rekli, da bi me imeli za norca, če bi nosil ta krzneni plaš : nih e v mestu ni imel esa takega. Nosila pa sem jo s ponosom. Potegnila sem rokav nazaj, da bi vsi opazili uro. Pogosto sem ji dajal vrv, tako da se je v kratkem asu zlomila. Na poti v Castrangejo sem sre al nekaj starejših ljudi, ki so me vprašali za uro. Da ne bi naredila slabega vtisa, sem pogledala zdaj že nepopravljivo pokvarjeno uro in rekla, da sem jo pozabila naviti. - Hvala tudi tebi -. Pozdravila sta me in nadaljevala pot.

V primerjavi s prijateljicami sem bila majhna in suha, vse so bile "razvite". Moja mama je v pismu vprašala zizi, ali sem "razvita" kot moja sestra Rosa. Toda za Zizija je bilo govoriti o teh stvareh tabu. Ni vedel, da vem vse o življenju. Uporniški kot vedno sem ji rekel: "Nisem 'gospodi na', ker sem podhranjena". In ona: - Kaj praviš? Vedno smo te podpirali. Nekega ve era sem spal v Castrangeii in po util sem se slabo. Bil sem v hladnem znoju. Mislil sem, da je konec, sem molil, jokal in šel ven v temo, da bi se polulal nekaj kapljic. Oni pa: " e še enkrat vstaneš, te bom

udaril!". Mogo e me je Madonna del Tindari zaš itila. Vrnil sem se na slamnato posteljo in zaspal. Naslednji dan me je signorina Assunta v laboratoriju v Novari videla bolj blede kot obi ajno. Ko ji je natakaraica kot vsako jutro prinesla kavo in mleko s pope enimi rezinami, je ponudila tudi meni.

Osmo poglavje - Let lastovk

Ker sem veliko časa preživel v Novari, se mi je zdelo, da se je življenje spremenilo: morda zato, ker sem hodil na obisk k dedku Turiju in sem cele popoldneve z veseljem klepetal z njim. Povedal mi je veliko zgodb o svojem življenju in o tem, kako težko je bil neko njegov obstoj. Poleg tega, ko sem živel v Novari, sem imel priložnost biti pri pomembnim dogodkom, ki so se odvijali v mestu. Predvsem veliki verski dogodki, procesije, krsti, birme, a bolj kot karkoli drugega so me ganili poročni obredi. Takrat so poroke praznovali zvečer, skoraj vedno sem šel s prijatelji brskat v cerkev San Nicola.

Nekega večera sem videl, da je nevesta v beli obleki odšla ven v spremstvu očeteta. Bela kot sneg, izgledala je kot punčka, tako lepa je bila! Carmelina se je poročila s Filippom. Povsem sem se identificirala in sanjarila: "kdo ve, lahko pridem na vrsto tudi jaz...".

V tistih dneh sem imel čudne občutke, nekaj novega in čudnega

je bilo v zraku, imel sem slutnje. Bil sem nemiren in sem čakal, da se zgodi nenavaden dogodek. In res, na dogodek ni bilo treba dolgo čakati. Okrog poldneva je običajno prišel poštar. Nekega dne v mesecu juniju slišim njegov tarnajoči glas: "Campo, pošta je." Vzel sem pismo, prišlo je od ... Domodossola! Mama je pisala svoji sestri.

Nenadoma sem ga odprl, dokler ga skoraj nisem strgal in prebral, tam je bila novica, ki sem jo čakal vse življenje: okoli 12. septembra bo moja mama prišla na Sicilijo po mene in me odpeljala na sever! Zdaj sem bila že mlada dama, čakala me je prihodnost in morala sem si najti službo. Ker sem vedel, kakšen odziv bi imela moja teta, sem pismo iz previdnosti skrival na dno kozarca, v katerem je bilo morje smeti: če bi ga zizi prebral, ubogi jaz ... V Asih je stric Micherillo prišel v trgovino, ko je ni delal v zaselkih v Novari. V Asih je prišel zraven zizi in zaskrbljen rekel: "Že nekaj časa ni pisala tvoja mama, gotovo se ji je nekaj zgodilo ...". Jaz pa sem se bal, da bo prišlo še kakšno pismo s kakšnimi namigi. Nekega dne je eden res prišel, a na srečo brez aluzije na potovanje na Sicilijo. Poletje se mi je po Asih izmikalo, komaj sem čakala, da se to krize izognem. Delo mi je pomagalo nehati razmišljati in preživeti časa, ki me je ločilo od maminega prihoda. Za praznik Marijinega vnebovzvetja, 15. avgusta, so vsi želeli pokazati svojo eleganco in v laboratoriju je bilo vedno veliko dela, vse kot običajno: številne dame so želele pokazati svojo novo obleko. 13. avgust je bil namenjen delavkam, ki so si lahko same šivale obleke.

Zizija sem prosil, naj kupi stvari, da bi bil enak prijateljem. Strinjala se je in izbral sem poceni bež blago z modrimi motivi vozlov. Mlada gospa v delavnici mi ga je ukrojila in pri šivanju naročila starejši delavki. Na dan zabave sem imela novo obleko kot vsi ostali.

Bilo je tudi nekaj znancev, ki so prišli iz Fantine. Eden od njih je videl moje slavno ozko krilo. Prinesel je kos blaga in prosil zizi: "Tvoja ne akinja mi mora narediti obleko, tako dobra je!". Vzel sem ji mere. V mislih sem imela model, ki ga je signorina Assunta naredila za stranko. Prosil sem za nekaj asa, da ga razrežem in poskusim. "Prav, blago je malo težko, primerno za jesen. Pridem okoli 20. septembra."

Medtem je Carmelina, dekle iz delavnice, povabila vse svoje prijatelje na svojo poroko, ki so jo praznovali nekega septembrskega ve era v cerkvi Matrice. Z zizijevim dovoljenjem sem šel na slovesnost. Med gosti je bila tudi gospa iz Domodossola, ki je napovedala skorajšnji odhod: "Concettina, tvoji dnevi so šteti v Novari. Tvoja mama pride kmalu pote."

Po obilnem okrepilu sem se vesel vrnil domov. Dnevi so minevali in prišel je praznik Tindari 8. septembra, tistega leta se zelo dolga pot, ki se je vila po fiumari, sploh ni zdela tako težka in neskon na kot prvi, po util sem se, kot da letim. Nazaj v Castrangeii sem ziziju sporo il, da bom ostal nekaj dni z izmišljenim izgovorom, da bo laboratorij ostal zaprt do 12. Tisto jutro mi je srce razbijalo. Nabrali smo nekaj fig za odnesti sosedu in se odpravili v Novaro. Na pol poti sem od dale videl mamu, kako se spuša po mulatjeri. Stekla sem do nje in jo objela z vso mojo, ki sem jo imela v svojih malih ročicah. Zizi je za el vpiti: "Zakaj si nenadoma prišel? Misliš, da lahko Concettino odneseš s seboj?" "Ja," je odgovorila mati, "ez tri dni gremo." "Ne moreš, pripraviti mora obleko za damo iz Fantine." To je bil še en izgovor, da me zadrži. Ves as je kri al. Nepremi no sem se s prstom dotikala neba. Žal bi mi bilo le, da ne bi mogel ve obiskati dedka Turija.

14. zve er smo imeli ve erjo. Zizi je samo odprl usta, da bi užalil mojo mamu: "Kako pogumno mi jo jemlješ, nimaš srca,

zaradi tebe preve trpim, nimam te ve za sestro." Michelilla sem prvi videl s solzami. Pod njegovo grobo in trdo lupino kot les je o itno ostalo ujetih nekaj kapljic loveštva. Jaz pa sem postal hladen kot marmor in me ni prav ni ganilo.

Pono i nisem spala, na tiso e misli se je kaoti no lovilo v mojih mislih in komaj sem akala, da pride jutro, da odidem. Mama je naro ila taksi pri gospodu z vzdevkom "cauzi i wolf" (vol je hla e). Ob zori smo vstali, še zadnji do kartonastega kov ka in pozdrav stricem. Teta je ob odhodu v solzah, z razpuš enimi lasmi prišla iz svoje sobe in se mami vrgla pred noge z rote imi besedami: "Zdaj se bom pa ubila in ti boš imela smrt na vesti do konca življenja! Prosim, prosim te na kolenih - rekla je - jaz sem le uboga ženska, sama in z njo kot zverjo ravna lažni mož, nih e me ne ljubi. Sestra moja, prosim te, da mi je ne odvzameš, usmili se, nimaš me pravice pustiti samega, zrasla je pri nas kot roža in zdaj nobene hvaležnosti!"

Z razmršenimi lasmi in obrazom, pokapanim z blatom, je udarjal po tleh in preklinjal celotno vesolje. Moja mama je razumela, da je njena sestra postala nevarna in da izgublja razum, da je nora. Vendar se ni ganila, ni se pustila pomilovati, bila je gluha za njeno tarnanje, gledala je v daljavo in akala na konec svoje drame. Ko je teta ugotovila, da je mama vztrajna, je odhitela v svojo sobo in nam odrekla zadnje slovo. Nenadoma smo odšli, vrnila se je preklinjajo na ulici, ko smo odhajali, smo videli, da se je skr ila, dokler ni postala majhna rna krogla, ki se je mešala s kamni. Morda sem bil do nje surov, kot znajo biti samo otroci, a spomnim se, da ko sem odhajal od njene hiše varovana z materino roko, ko sem videl, da mi je skoraj izginila izpred o i, je nenadoma vsa moja zamera spremenila v naklonjenost in util sem so utje do nje (pozneje sem izvedel, da je Zizi nekaj mesecev žaloval za menoj na ulicah, kot da sem mrtev).

Na Piazza Bertolami so se odprla vrata taksija. Z okna sem pozdravljal vse, ki sem jih videl do konca države. Med potjo sem z bole ino v srcu opazovala pokrajino in mesto, ki se je po asi oddaljevalo od mojega pogleda, dolgo sva bila tiho, dokler nisem zagledala morja. Do sedaj sem bil dale od Novare, vsekakor! V mislih so se mi podile nasprotujoče si misli in jih nisem mogla obvladati, nato pa sem se zbudila, ko me je mama pobožala in me opozorila, da smo prispeli. Potem sem močno vzljubil to deželo, ki sem jo tako dolgo sovražil zaradi tistega žalostnega življenja, ki sem ga vodil. Na postaji Vigliatore je bila velika zmeda, mnogi kot mi so s svojimi kartonskimi kovčki in drugimi torbami odhajali proti severu.

Z morja je pihal tanek veter in začutila sem slano, ki mi je dala okus na ustnicah. Dober občutek, ki sem ga začutil prvič. Na vlak smo čakali pol ure. Zame je bil to nov zrak. Ljudje so peli priljubljeno pesem "Profesor, povej mi, kaj je bilo prej, kokoš ali jajce". Vsi so se vračali ali s potnicami na celini. Ko sem prispel v Messino, sem z začudenjem videl koliko ljudi vstopiti na trajekt. Bilo je sredi septembra in na tistem modrem nebu nad ožino je krožilo na tisoče lastovk. S svojim begom so vezli moje sanje: da se končno vrnem živeti k svoji družini. V središču tega svetlega ozadja sem skušal videti Boga in, tudi če ga nisem videl, sem se mu zahvaljeval iz dna svoje male duše. Po neštetih urah smo izstopili v Rimu, da bi se po več urah potovanja vrnili z vlakom v Milano, kjer je bila še ena prestopitev za Domodossolo. Bile so sanje. Na tistem vlaku je mama pozdravila več ljudi, ki jih je poznala. Vsi so spraševali, od kod je in kdo je deklica z njo. Niso vedeli, da ima še eno hčerko.

Opazoval sem pokrajine: začuden sem videl jezero Maggiore in otoke, nato gore. Vprašal sem, koliko časa pred prihodom, saj sem vedel, da je mesto v dolini, obdani z gorami. V Domodossolo

smo prispeli v poznih jutranjih urah. Nebo je bilo sivo, tudi ulice so bile videti temno pobarvane, ljudje so hodili z odločnim korakom in gledali v tla, tudi njihova oblačila so bila temna. Na postaji naju je čakal oče z bratom, ki sem ga dve leti prej videl na Siciliji. Poljubi in objemi. Na poti domov sem poskušal odkriti tisti kraj, ki bo kmalu postal moje mesto. Preštel sem okna hiš, a jih je bilo tako veliko, da sem izgubil sled za svojimi izrauni. Bilo je preveč oken in preveč hiš ena na drugi. Bile so tako visoke, da so se moje oči izgubile v nebu.

Vrtelo se mi je. V moji glavi je rojilo na tisoče vprašanj, ki so nestrpno prihajala in odhajala. Med potjo nisem mogel izgovoriti niti ene besede. Potem pa sem doma doživela še eno presenečenje, ko sem zagledala svoje sestre, ki sem se jih spomnila le po fotografijah. Drugo presenečenje je bila kuhinja s pomivalnim koritom, pipo in plinskim štedilnikom (v Novari v hiši ni bilo vode in se je kuhalo na drva). Zvečer nas je obiskala comare Grazia s hčerko Caterino. Tudi sosedje so me želeli spoznati. Naslednji večer me je oče odpeljal v kino. Eden najboljših večerov v mojem življenju, ki se ga bom vedno spominjal, do zadnjega dne. Končno sem bila z očetom, prej sem ga imela rada, kot se ljubi odsotnega očeta, zdaj sem ga obudovala in končno sem se prvič poutila zaščiteno, kot da sem njegova princesa. Skratka, zdelo se mi je, da hodim nad oblaki, pristala sem na drugo točko veselja.

Deveto poglavje - Nebeška vrata

Mami mi je pred odhodom iz Sicilije uspelo najti službo pri krznarju in po dveh dneh me je pospremila v službo. Zgodaj zjutraj smo odšli od doma: zelo sem bil navdušen nad to novico.

Na vhodu me je priakala gospodi na Tilde, ki se mi je široko nasmehnila in me prijela za roko, prijetna in prijazna ženska. Tilde mi je rekla v milanšini: "Pozdravljena bela tusa (dekle), pridi, naj ti predstavim dekleti, ki delata z mano: Nella in Teresina. Imata veliko izkušenj, naučili te bosta delati. Če sta težave - je dodala - naj vas ne bo sram vprašati". Tako sem kot bi mignil vrnila svojo novo službo.

Poutila sem se že odraslo in v znamenje te spremembe v življenju belotuše je prvi prišla menstruacija. O tej temi ni vedela veliko, toda iz zgodb, ki jih je slišala od svojih starejših prijateljev v Novari, je razumela, da je to na in, kako se spremeniti v mlado damo. Razumela je, da tega znaka ne potrebuje, da bi bila ženska: že je bila za vse, kar se je naučila, poznala in ljubila. Ni bila več gosenica in je doživela metamorfozo v metulja. Prišlo je

od dale in v nekaj minutah prešlo iz enega sveta v drugega. Znašla se je sama in na to je bila zelo ponosna.

Medtem sem se začela privajati na novo službo. Takrat so se krzneni ovratniki uporabljali za nanašanje na plašče. Kože so zmožile ali z gobico in jih na koncu pribili na leseno desko tako, da so jih potegnili z vseh strani. Spomnilo me je, ko sem v laboratoriju na Siciliji zmečkal kable, da sem jih dal na dno oblačil. Tudi tukaj je bilo nekaj kladiv na prstih. Če je bilo malo sonca, so jih pustili sušiti na vrtu ob cesti, tako da sem moral paziti na dragocene kože perzijskega jagnjeta, lisice, kune in podganjega mošusa. Medtem ko sem jih skrbel, sem rad opazoval avtomobile in ljudi, ki so šli mimo. Vdihovala sem celo avtomobilske izpušne pline in se skušala prepojit s tistim vonjem mesta, tako novega in omamnega za punčko, ki je rasla na istem zraku. Mesto mi je švigalo pred pogledom in celo izgubil sem občutek za čas. On mi je razložil, da je tam dan razdeljen na ure, medtem ko sem, ko sem živel v Castrangei, poznal le sonni vzhod in zahod. V Asii, ko sem čiščil kože, je prišla starejša gospa iz zgornjega nadstropja in mi delala družbo. Govoril je v strogi piemontščini in mi nisem razumel: "Che bela fiola, da ti vegnat (od kod si)? Cuma ti se ciamat (kako ti je ime)?". Odgovorim se. "Ti mi capisat mia (ne razumeš)?". Ko so bile kože suhe, je Signorina Tilde krojila obliko ovratnikov za šivilje, ki so jih naročili.

Postopoma sem se naučil nadevati frisellin nadev, passafino okoli njega in nato podlogo. Zahvaljujoč svojim sposobnostim sem začela dobivati tedensko žepnino in kmalu sem bil na tekočem z markami pokojnine. Poutil sem se vsega. V laboratoriju je bil radio: z veseljem sem poslušal pesmi. Hladilniki takrat še niso bili razširjeni, a mlada dama je imela zamrzovalno posodo, ki jo je napolnila s kockami ledu, ki jih je priskrbel

gospod, ki se je z vozi kom vozil po ulicah mesta. Zame je bilo pitje tako sveže vode novost. Hišo je ogrevala poceni peč na drva. Ni imel telefona, ko pa je moral klicati stranke, me je poslal k svoji teti, ki je imela gradbeno podjetje z več delavci. Med temi sem po naključju videla prvi ... Ampak to je že druga zgodba, ki vam jo, če bom imela čas in željo, povem kasneje.

Doma sem dobro jedla, zvečer smo šli ven na ogled centra mesta s kamnitimi strehami in trgovinami z lepimi izložbami. Ob sobotah sem šla z mamo na tržnico, ki zavzema dobršen del centra, ko sem šla iz službe okrog poldneva. Kupili smo blago za plašč. Bilo je na kvadrat. Slovesno sem ga odprl tako, da sem se predal pri polnočni maši na božič. Skratka, srečno življenje.

Prišel je karneval. Z družino smo se udeležili zabave v gledališču Galletti. Bilo je sanjsko videti maskenbal sredi iger fosforescentnih luči.

Naslednjo soboto, ko sem vstal, je bilo nekaj narobe. Jokala sem, ker mi mama ni dala magnezije San Pellegrino. Njegov bratranec je prišel iz Martignya. Z nami je imel kosilo. Popoldne mi je bilo slabo, zdelo se je, da je moje srečno konec. Oče je bratranca pospremil na vlak, nato smo imeli večerjo.

Tisti večer nisva šla ven na sprehod. Oče je rekel mami: "Grem obiskati prijatelje v baru." Okoli 22. ure se je stokaj in sopih z bledim obrazom vrnil domov, okamenel od močne bolečine v prsih. "Tereza, pripravi mi kamilinski čaj." Medtem ko je oče sopihal na postelji, sem s teto tekla po zdravniku 50 metrov stran. Takoj je prišel, a oče je medtem nehal živeti. Kasneje smo izvedeli, da je porila aorta. Tako ali tako ne bi bilo kaj storiti, oče je šel skozi nebeška vrata in odletel v nebesa. Bil je 17. februar 1951. Vso noč sem strmel v očetovo nemočno telo. V glavi se mi je vrtelo, mešanica migrene in vrtoglavice, ki me je skoraj odpeljala stran od sobe, kjer so vsi predmeti postali sovražni, ker

so bili pri a nepravi ni smrti. Nikoli nisem nehal razmišljati o o etu in kruti usodi, ki me je akala v Domodossoli, solze niso mogle ve priti iz mojih o i, ker so postale suhe od joka. Kje se je skrival tisti bog, ki sem si ga predstavljal ob odhodu v bleš e i lu i ob Mesinski ožini? Zakaj nas je zapustil? Zakaj me je tako zavedel? Zakaj zdaj, ko sem našel svojega o eta, mi je bil za vedno odvzet? Kaj je bil smisel te tragedije? Zdaj, ko se je Bog tukaj v Domodossoli zdel druga en, oddaljen, izmuzljiv, zdel se je iz teme, izmuzljiv in neotipljiv, grenak, bog, za katerega nisem ve vedel, ali naj mu znova zaupam ali ga ignoriram do konca svojih dni. No i in no i sem ostal tiho, bedel z napetimi o mi v temi, skoraj v upanju, da bo s prihodom dneva vse spet po starem. V tistih mu nih dneh, ko je bila moja družina na robu prepada, sem spoznal, da nebesa niso kraj za deklice.

Ene od teh no i sem se v zgodnjih jutranjih urah zgrudil in po mu nem spancu sem potonil v sladke sanje: znašel sem se na jezeru, takrat se mi je prikazal o e z o mi in obrazom, potopljenim v nebeško svetlobo. Zdaj njen obraz ni ve trpel in je bil spet lep. Nežno se mi je nasmehnil, me prijel za roko, me objel in za el govoriti z mano. "Otrok moj," je rekel, - kar ti želim zdaj povedati, je moja ljubezen, vse dobro, kar ti želim. Okoliš ine so povzro ile, da se ne pozna. Res mi je žal, da te nisem videl odraš ati..." .

V asih razmišljam o teh sanjah in o svoji zadnji poti, razmišljam o tem, kdaj me bo Gospod poklical, rada si predstavljam, da me, ko prestopim nebeška vrata, aka moj o e, oble en kot tisto no , ko me je odpeljal v kino: z njim si imava marsikaj povedati, morava nadaljevati tisti pogovor, za vedno prekinjen tiste mrzle februarске no i. Mislim, da bi bil to najboljši na in, da za nem svoje zadnje potovanje.

Mama je ostala v obupu s štirimi otroki in brez pokojnine, ker je

bil o e preprost evljar. Ves mraz in vsa bole ina tega sveta se je zgrnila nad našo ubogo izseljensko družino.

Dale od naše zemlje, dale od življenja, bili smo zrnca peska, ki jih je napihal puš avski veter.

Moja mama je izgubila sebe in vso svojo dušo. Postala je prazna lupina. Njegovo telo je bilo skr eno kot kos lesa, ves as je hujšal in njegov zbeگان pogled na bledem in brezizraznem obrazu je bil cele minute uprt v oddaljeno to ko, v o etov grob. Postala je podobna duhu, ki ga je obsedla nezmožnost pozabe.

utila sem trenutek, ko bo padla in potonila v brezup brez izhoda. Poskušal sem jo pretresti, pogovarjal sem se z njo in jo poskušal razvedriti. Neverjetno, vendar sta se vlogi povsem zamenjali: h i je bila tista, ki je tolažila mamu, ji pripovedovala zgodbe, da bi jo pripravila na življenje brez moža in ji pomagala pozabiti. Jaz, najstarejša h i, še nisem dopolnila 15 let.

Po ve erji sem šel nazaj v službo h krznarju, da bi napraskal še nekaj lir. Jaz sem bil tisti, ki je poskušal ohraniti plamen upanja. Ampak na koncu je moja mama, ne vem kako, morda s silo obupa, med enim jokom in drugim, vzela ves svet na svoja ramena in se po asi vrnila k poklicu šivilje, šivanju kril in spalnic. .

Deseto poglavje - Lepa tusa

Maja istega leta je moj mlajši brat zbolel za ošpicami in tudi jaz sem jih dobil, saj nisem bil okužen kot otrok. Ko sem bila v postelji, sem slišala mamino odpreti vrata. Nekdo je pozvonil. Nato sem zaslišal glas zizija in Micherilla. Skrbelo me je: prej me nikoli niso peljali v Domodossolo k staršem, zdaj pa so prišli. Ostali so približno en teden, nato pa odšli malo rano, saj so upali, da se bom z njimi vrnila na Sicilijo. Novembra je prispelo prvo obrobjeno pismo. Mama je bila prestrašena, ko jo je odprla, njena roka se je tresla. Videl sem jo jokati: zizi je naznanil smrt dedka Turija. Našli so ga mrtvega na podeželju Bordonaro 8. novembra. Bil je star 87 let. Naslednje leto je sledilo še večje razorožanje, ko so preiskave po naključju pripeljale do vzroka smrti zaradi zadušitve z robcem v grlu, ki so ga našli med ekshumacijo. Zločin je zagrešila ženska skupaj s svojim bratom, sosedom na deželi, da bi ukradla pokojnino v višini 11.000 lir. Pozneje so zanj odsedeli 24 let zapora, za konkurenco pa 12

let.

Še naprej sem bil žalosten. Z malo denarja 5 ljudi ne bi moglo preživeti. Gospodi na Tilde mi je predlagala lažno odpoved, da sem se lahko prijavil na zavodu za zaposlovanje. Pogosto sem šel preverit, ali je kaj dela, a upanja je bilo malo. Aprila 1953 sem izvedel, da so v tovarni zaposlili nekaj deklet. Niso imeli potrebe, njihovi o etje so že imeli poklic. Zato sem šel v pisarno protestirati: moral sem delati ve kot drugi. Maja sem kon no vstopil v tovarno, kjer so izdelovali elastike, vrvice za evlje, trakove, cevi za elektri ne žice. Težko delo s tedenskimi izmenami 6-13 in 13-21. Vmes sem hodil tudi h krznarju, da sem zaokrožil pla o in mami nekoliko olajšal.

Prišel je avgust. Comare Grazia je morala za po itnice na Sicilijo k svoji ostareli mami. Odlo il sem se tudi, da odidem s h erko Caterino. Z vlakom smo se odpravili v Milano in nato v Rim, kamor smo prispeli pono i. Na vlak za Sicilijo smo morali akati nekaj ur.

Na postaji smo našli nekaj sovaš anov, med njimi pa pritlikavega igralca iz Novare Salvatoreja Furnarija in vojaka, katerega imena se ne spomnim. Medtem ko je Signora Grazia po ivala na klopci, sva bila s Caterino povabljena na sprehod. Peljali so nas na Piazza Esedra, da bi jedli mottarello. Zdelo se

je, da je za elo oživljati.

Ko je že nabito poln vlak prispel, je Signora Grazia z dvema velikima torbama pohitela na pot. Vlak se ni popolnoma ustavil in padla je ravno na tire. Catherine, jaz in vsa množica smo vzklikali k Ve nemu O etu, ko smo jo izvlekli polno modric, a udežno živo. Zavrnila je, da bi jo odpeljali v bolnišnico. Po eni uri je vlak odpeljal. Pred poldnevom smo prispeli na postajo Terme Vigliatore, kjer smo se odpeljali na avtobus, ki nas je odpeljal proti Novari na Sicilijo, gostom zizija in Micherilla.

Sprejeli so nas kot astne goste. No , vsi trije v veliki postelji, s Caterino nisva spala niti pomežiknila. Signora Grazia je bila polna bole ine. Še isto no je sledilo presene enje: nekaj mladeni ev nam je zapelo serenade s kitaro in violino, a jih je stric Micherillo razjezil, da so zbežali.

Caterinina mama je ve ino asa preživela v postelji. V desetih dneh je šla le dvakrat ven, obiskat ostarelo mamo. Popoldne sem šel obiskat sošolce in prijatelje iz laboratorija. Nekega dne sem videla tudi sošolko, ki me je prišla objet. Za roko je držal kolo in prosil sem ga, naj me pelje. Takrat v Novari še nikoli niso videli dekleta na kolesu. Takoj ko je Zizi izvedela za to, mi je zabrusila: "Postala si sova, nikoli si ne bi predstavljala takih stvari."

Signora Grazia je imela težave pri okrevanju v Domodossoli. Po tem padcu so prevzele bole ine pri artrozi. Opogumila se je šele, ko je šla z družino na neko zabavo, kamor sem bil povabljen tudi jaz.

Vrnila sem se na delo v tovarno in krznarstvo, vendar sem potrebovala nove izkušnje. Nekega dne med obiskom župnije San Gervasio in Protasio je don Giuseppe Benetti pristopil k meni, da bi me vprašal nekaj vprašanj. Zaupala sem mu vso svojo žalost. Spodbujal me je in mi rekel: "V nedeljo popoldne pridi na oratorij. Tam boste našli predsednico Katoliške akcije,

gospodi no Germano, ki vas bo predstavila dekletom in vam dala veliko dobrih nasvetov. Takoj sem se po util sproš eno: z malo sramežljivosti sem za el sklepati prijateljstva. Bala sem se, da ne bom mogla govoriti, vendar sem z božjo pomo jo premagala prve težave. Z veseljem sem bral asopis društva, v katerem sem ob udoval ustanoviteljico Armido Barelli: zahvaljujo njej se je moje življenje izboljšalo. Ko je izmena v tovarni to dopuš ala, sem šel ob 7. uri k jutranji maši, kjer sem sre al don Benettija, ki sem ga imel za svojega duhovnega vodjo. V nedeljo sem se prostovoljno javil, da bom preživel eno uro za dobrim novinarskim pultom pred cerkvijo. Kasneje so me povabili, da se pridružim upravnemu odboru ACLI. Ob vseh teh obveznostih sem se po utila pomembno in izpolnjeno.

Tovarniški kolegi so me ocenili za nestrpnega, a nisem se po util neprijetno, nasprotno, molil sem zanje in jih poklical nazaj, ko so pred za etkom izmene v sla ilnici govorili vulgarno.

Enajsto poglavje - Porcelanasti obraz

Neke poletne nedelje je predsednik Azione Cattolica Germana organiziral izlet v gore. Z malo denarja, ki mi je ostal, sem lahko pla al potnino. Z avtobusom smo prispeli do Goggia, nato z ži nico do Alpe Devero in nato peš do Crampiola. Razmišljal sem o lepoti gora, pokritih s cvetjem: rododendroni, maslenice, divje orhideje. Borovnice za pogostitev. Ko e s kamnitimi strehami in lesenimi okni z živo rde imi in rožnatimi pelargonijami, ki visijo z okenskih polic. Vprašal sem Germana, kje se cesta kon a. "Ko bomo utrujeni, se bomo ustavili za kosilo za na pot". Okoli 13. ure smo se ustavili in napili iste vode, ki se s skale spuša proti dolini. Po jedi, molitvi in petju smo se odpravili nazaj. Trepetal sem od veselja: tako lepega dne še nisem preživel. Doma sem mami vse povedala in videla njen nasmeh.

Tu in tam sem prejel pošto od prijatelja iz Novare na Siciliji: prosil me je, naj mu najdem službo v Domodossoli, da se lahko sre ava. Bila sem zelo zmedena, a vesela, da je nekdo zaljubljen vame. Bil je tudi fant iz Domodossoli, a mi ni bil vše : zjutraj je spil žganje in njegova lica so bila vedno rde a.

Jutranje meditacije so mi pokazale pot do samostana, hkrati pa so mi bili vše otroci in ideja o ustvarjanju družine. Izročil sem se Božji volji, nedeljsko popoldne sem preživel na oratoriju in s

prijatelji na rtoval naloge za tedenski katekizem. Ob nedeljah smo hodili na oratorije v sosednje kraje. Vožnja z avtobusom me je motila, a pogum je premagal nekaj manjših bole in.

1. maja 1954 sta ACLI in oratorij organizirala izlet: dopoldne romanje v svetiš e Marije iz Oropa in popoldan shod astnega župnika v Bielli. Bila sem ena prvih, ki se je prijavila s prijateljico in njenim fantom Pierinom. Odšla sta 2 avtobusa polna mladih. Med njimi je bil sramežljivi blond fant, ki sem ga nekje že videl. Bil je res on: delavec gradbenega podjetja, kjer sem telefoniral strankam krznarja. Pierino mi ga je predstavil: bil je njegov bratranec. ez dan me ni pustil z o mi. Ko sem prišla domov, sem povedala mami. Naslednji ve er sem ga videl pod balkonom sobe v prvem nadstropju. "Mama, mama, pridi in poglej: tam je fant, ki sem ga sre al v Bielli." Ona pa s polnasmehom: "Vidi se, da ti dvori." Naslednji ve er, ko sem šel ven s sosedom, sem ga našel pred seboj. Sramežljivo je vprašal, e lahko gre z nami. Malo oklevajo , sem sprejel. Prebili smo led s klepetom o tem in onem. Po popoldanski izmeni v tovarni me je odpeljal domov. Nekega ve era sem ga vzela, da bi ga predstavila njegovi mami, ki ga je zelo dobro sprejela. V prostem asu je obiskoval oratorij. Takrat so bili fantje in dekleta lo eni, šele na koncu sre anja so se lahko sre ali. Udeležili smo se tudi sre anj ACLI.

eprav je mama prišla s Sicilije, kjer dva fanta, ki sta se imela rada, nista mogla sama ven, nama je zaupala in za ela sva mirno pot. Giuse mi je povedal, da je spoznal mojega o eta: da bi zbral nekaj denarja, saj je bil štirje otroci in samo o e, ki je delal, kot otrok je opravljal nekaj opravkov za financerje vojašnice nekaj korakov od njegove hiše. V asih je njihove evlje odnesla o etu v popravilo. Z užitkom sem poslušal.

Povedal mi je še nekaj: ko sem 16. septembra 1950 šel skozi Rim v Domodossolo, sva se virtualno sre ala. Giuse, kot ga še

zdaj kli em, se je na sveto leto pripeljal s kolesom. Pustolovsko potovanje: Domodossolo je zapustil skupaj z duhovnikom iz doline, ki je hitro vrtel pedala v gorskih evljih. Skoraj nemogo e mu je bilo slediti. Ustavil se je šele, ko je zagledal kakšen zelenjavni vrt, da bi dobil solato. Na polovici poti je Giuse ostal sam. Med potjo je našel krošnjarja s starim kolesom, polnim krame za prodajo. Družbo so delali do Rima.

Prišel je avgust. Tovarna se je zapirala zaradi po itnic in odlo il sem se, da grem obiskat svojo sestro Roso, ki je bila v hribih ob jezeru Mergozzo na okrevanju. Prosila sem nune, ki so vodile hišo, naj me ustavijo za nekaj dni. To idejo sem pravkar omenil Giuseu. Na po itnicah so bila v hiši še druga dekleta. Med njimi kozmeti arka ne akinja nune. 15. zjutraj, na praznik Marijinega vnebovzetja, nas je po maši poklical v svojo sobo, da bi vadili. Obraze nam je polnila z različnimi kremami, maskarami in šminkami: videti smo bile kot voš eni kipi. Pri kosilu je teta nuna poklicala ne akinjo: ni bilo tako, da je tako ravnala z nami.

Popoldne, ko sem skozi okno gledal jezero, sem videl, da se je pojavil Giuse. Nisem želel, da bi me videli s tem porcelanastim obrazom. Ko me je videl na vratih, me skoraj ni prepoznal. Opravi il sem se in pojasnil, da je bil to poskus in da so se tudi druga dekleta spremenila. Popoldne smo se sprehajali po vrtu hiše. Proti ve eru se je poslovil od mene: "Se vidimo kmalu, v Domodossoli, a istega in svežega obraza kot prej".

Dvanajsto poglavje - Vijolice

Ko sta minila dva tedna dopusta, sem nadaljevala z delom v tovarni v izmeni od 13. do 21. Ko sem navijala vretena v vretena strojev, sem pomislila na Giuseja, a hkrati ne. res ga želim videti. Ob 21 se je oglasila sirena in srce mi je za elo biti. Ko sem odtisnila aktovko, sem prišla iz vrat in v poltemi zagledala kolo. To je bil res on: prišel je proti meni, me sramežljivo pogledal v obraz in rekel: "Vše si mi tako preprosta". Posadil me je na cev kolesa in me odpeljal domov. Izmenjala sva si preprost pozdrav za lahko no . To se je dogajalo skoraj vsak dan. V nedeljo popoldan smo kolesarili po bližnjih vaseh. Nekega dne me je odpeljal k sebi, da bi me predstavil svojemu o etu in materi, dvema sestrama in bratu. Postopoma me je kot prijatelja predstavila tudi svojim stricom in bratrancem.

Ko naju je mama zagledala z balkona, naju je prisilila, da greva do hiše. Medtem ko je oboževala tega fanta, sem bil zelo neodlo en. 8. decembra, na dan Brezmadežnega spo etja, na moj god, je zazvonilo. Bil je cvetli ar, ki mi je izro il šopek rde ih nageljnov. "Mami, Giuse mi je poslal pozdrave!". Kakšno razo aranje ob odpiranju karte: ni bil on, ampak 14-letnik, ki ga je sre al po naklju ju. Pisalo je "ljubim te" s podpisom. Mogo e je

misllil, da sem njegovih let.

Na boži ni ve er se je Giuse pojavil z veliko barvno vazo, polno okolade, in voš ilnico. Zahvalil sem se mu in skupaj sva šla k polno nici. Ob vrnitvi domov mi je rekel: "Jutri moram z družino na kosilo k sorodnikom. Se vidimo spet v Santo Stefanu". 26. zjutraj sem mami rekla "ne bom ve šla ven s tem fantom, vrnila mu bom vazo, no em obveznosti". Ona pa s strogim pogledom: "Ti si nor, lahko bi to naredil, e ne bi že pojedla okolade".

V naslednjih dneh me je Giuse kot obi ajno prišel iskat v službo. Na odseku ceste peš ali na kolesu skoraj nisem govoril z njim. Na novega leta dan 1955 sem šel k maši. Tudi on je bil tam in me je kon no odpeljal domov. Na vratih mi je rekel: "A lahko vemo, kaj imaš v mislih, da me tako trpiš?", in ušla mu je solza. Ta kapljica je prelila vazo in nasmehnila sem se mu. Poljubil me je in rekel: "Danes popoldne te poberem, da greva na ve ernice na Kalvarijo. Po ve ernicah bodo v klubu ACLI predvajali film." Sprejel sem in poslovila sva se. Doma sem to prijavila in mama je vesela rekla: "Takega dobrega fanta ne bi nikoli ve našla".

Ob 14. uri smo krenili proti Kalvariji po mulatjeri s kapelicami Via Crucis. Neko smo v svetiš u peli ve ernice in po blagoslovu odšli v klub. Ne spomnim se naslova filma, vendar je bil zelo dolgo asen, zato sem predlagal, da se vrnemo v mesto v kino Catena, kjer smo lahko uživali v boljšem filmu, imenovanem "Violette".

Aprila, ko smo z vlakcem potovali po dolini Vigezzo in Centovalli, smo se z njegovimi starši odpravili na festival voženj cvetja v Locarno. Spoznala sva Giusejevega botra, ki me je predstavil kot "dekle". Roke je segel v žepe in iz denarnice vzel 10 švicarskih frankov, jih dal Giuseju in rekel "Dobro, kdaj se boš poro il?". Spogledala sva se, nikoli nisva govorila o tem.

V naslednjih dneh sva za ela gojiti idejo o poroki. O tem smo se

pogovarjali tudi doma. Mamica se je veselila, hkrati pa je bilo malo finančnih možnosti. Malo po malo smo kupili nekaj rjuh in nekaj perila. Nismo imeli posebnih potreb. Šla sva iskat majhno in skromno stanovanje. Našli smo ga v starodavni četrti Motta in zato določili dan poroke: ponedeljek, 19. september. Z mamo sem šla v trgovino s tkaninami Panzarasa kupiti krpico za poročno obleko in jo odnesla k signori Tilde, krznarki, ki mi je vedno obljubljala, da jo bo naredila z ljubeznijo.

Na mestni hiši za prepoved poroke je morala mama podpisati, ker sem bil še mladoleten. Tudi Giusejevi starši so bili veseli. V župniji nam je monsinjor Pellanda izrekel lepe spodbudne besede: "Vedno ostanite skromni s toliko vere, da se soočite z radostmi in žalostmi, ki nam jih prinaša življenje. Pustil vam bom, da najdete rdečega tekača vzdolž ladje".

Pripraviti sva morala seznam sorodnikov in prijateljev, da bi kot običajno dostavila poročno darila. Zelo malo gostov. Giusejeva mama je rekla "Dva na družino". Skupaj smo dosegli 35 ljudi. Izbrani prijatelji: stric Carmelo di Giuse in zame Pierino, arhitekt našega mesta. Teden dni pred poroko nama je moški oratorij pod vodstvom don Giuseppeja Briacce pripravil zabavo. Mojster Furiga je na tablo naslikal pozdrave in ustvaril pergament s seznamom prijateljev. Bila je tudi miza, obložena s pecivom in sodami. Take zabave v oratoriju še ni bilo. Kolegialno cerkev svetih Gervazija in Protazija so prenavljali in pločnik je bil poln ruševin in kamenja, vendar so se nekatere voljne ženske potrudile, da so jo očistile v čast Giuseppeju in Concetti.

16. septembra sta prispela Zizi in Micherillo, ganjena, ker se je Concettina poročila in jo je moral spremljati do oltarja namesto njenega očeta, ki ga ni bilo več.

Medtem je prispelo nekaj drobnih daril: lonček za kavo, mlinček za kavo, kozarčki za liker, kompleti krožnikov in jedilnega pribora

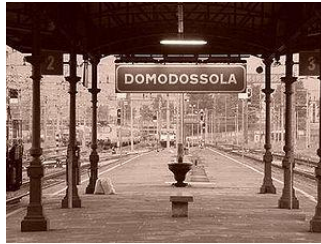
od sorodnikov in prijateljev, ki so prejeli naklonjenost, set kuhinjskih pripomo kov od Pierina in njegovih stricev. Ženska katoliška akcija nam je podarila no no sliko s sveto družino, asistent don Benetti udovito zeleno vazo za rože s srebrnimi okraski.

No prej je bila dolga. Pomislila sem na mamico, ki je ostala s tremi otroki, ki so bili še mladi in z malo sredstev. "Malo si veren, ali te ni oratorijska šola naučila, da je v življenju vedno Previdnost?" sem si rekel. V ponedeljek 19. sem vstal ob sedmih. Signora Tilde je prišla v ipkasti obleki. Oblekla me je in popravila tan ico, ki sem jo kupila v Milanu. Ob 9ih je prišel taksi, da me odpelje v cerkev. Bil sem zmeden, našel sem morje ljudi, ki me je opazovalo. Pred oltarjem me je že priakala Giuse s šopkom pomaran nih cvetov v spremstvu sestre Rose, ker bi bila mama Olimpia preve navdušena nad poroko svojega prvega otroka. Pridružil sem se mu v spremstvu strica Micherilla na rde i preprogi.

Za ela se je maša. Tudi monsignor Pellanda je bil navdušen. Spominjam se spodbudne homilije, blagoslova prstanov, obljube vseživljenjske zvestobe in na koncu obreda podpisov. Ko sem odhajala, mi je Pierinova mama, ki je v tistem trenutku postala tudi moja teta, na prsi položila znak žensk Azione Cattolica.

Trinajsto poglavje - Novo življenje

Po slavlju v cerkvi je sledilo okrep ilo v baru Grandazzi na ulici Castellazzo. Med enim in drugim poljubom sva imela aperitiv za goste z nekaj picami in pecivom. Pozdrav in poseben poljub tastima Olimpii in Armandu, ki sta šla z mamico po kov ek, nato pa stekla na postajo, da bi ujela vlak ob 12.15 za medene tedne.

Mamica je bridko jokala. Vstopili smo v kupe. Na elnik postaje je s piš alko naznanil odhod, medtem ko sva se z Giuseom nagnila skozi okno za zadnje slovo. Za ela se je dogodivš ina našega življenja.

Ko smo bili v Firencah, smo šli peš proti hotelu, ki ga je pokazala signora Tilde, krznar. Pri velikem vhodu nas je pri akala glasba, nato pa nas je butler odpeljal v sobo v tretjem nadstropju. Za nas je bilo vse novo, tudi spanje v zakonski postelji.

Prvi dan smo si ogledali mesto, drugi dan smo šli na Piazzale Michelangelo, kjer si lahko ob udoval vse Firenze. Posneli smo nekaj fotografij: Giusejev fotoaparatus z zvitkom filma je lahko posnel osem rno-belih fotografij.

Tretji dan odhod proti Rimu. Hotel je bil bolj skromen, ker je moralo biti denarja, namenjenega z odrekanji, dovolj. Ustavili smo se za nekaj dni, da bi obiskali štiri bazilike, ki jih je Giuse videl v svetem letu, in vodnjak Trevi. Vrnili smo se tudi do fontane

Esedra, tiste znamenite no i leta 1953, ko je Signora Grazia padla pod vlak.

Prišel je as za odhod na Sicilijo. Po dolgem potovanju je vlak prispel v Kalabrijo in kon no smo iz Vile San Giovanni lahko videli Sicilijo. Giuse je užival v teh trenutkih: vlak, ki so ga natovorili na trajekt, Madonnina na vrhu ob vhodu v pristaniš e Messina.

Na postaji nas je akal stric Carmelo, mamin brat, z ženo Gaetano in h erkama Rosetto in Antonietto.

Sprejeli so nas kot dva princa. Za dva dni smo se ustavili ob ogledu Messine: katedralna ura, ki sem jo videl kot otrok, Madonna di Montalto in drugi zelo lepi trgi.

V tej hiši je bila samo ena napaka: strici in bratranci so se ob ve erji oblekli in namesto da bi sedli za mizo, rekli: "Gremo na sprehod ob morju". Z Giusejem sva resignirano odšla ven. Okoli 23. ure smo odšli domov in teta je za ela kuhati. Neke no i je polže z lupinami dal v omako, a pomembna je naklonjenost, ne navade.

Tretji dan so nas z nekaj solzami pospremili na vlak. Stric Micherillo je bil na postaji Terme Vigliatore s taksistom, da bi prišel do Novare. Zizi, zia Maricchia in zia Peppina so nas pri akale v vasi. Res je bilo videti, da prihajajo knezi iz Domodossolle.

Naslednji dan smo šli v Badiavecchio obiskat našo babico po o etovi strani Concetto ter o etove strice, sestre in brate. Na trgu z babi ino trafiko se je zbralo veliko prebivalcev zaselka, ki so me poznali kot otroka in na ves glas klicali drugim: "Prišla je Concettina z možem!"

Poljubi, objemi, zardeli obrazi. Zdelo se mi je kot sanje. Minilo je natanko pet let, odkar sem zapustil državo.

Dva dni kasneje nas je taksist "Cauzi i Lupu" odpeljal do

Taormine. Opoldne nas je odpeljal v restavracijo, kjer so nas postregli z belimi rokavicami. Z Giusejem sva se spogledala, da bi rekla: "A bo denarja dovolj za naju?". Po ogledu Taormine in nato Castelmole pod nalivom smo se proti ve eru utrujeni, a zadovoljni vrnili v Novaro.

Naslednji dan je bil že čas za vrnitev v Domodossolo. Takale so nas obveznosti novega življenja.

Štirinajsto poglavje - Naša prva gnezda

eprav sem se že leta 50 in 53 odpravil na pot v Domodossolo, je bilo, kot da sem odšel prvi : šel sem novemu življenju v dvoje naproti.

Ko smo se vkrcali na trajekt, smo se povzpeli na teraso, kjer smo si ogledali pristaniško Madonico in Sicilijo, ki se po asi odmika.

S solzami smo se vrnili v vagon, sedli na lesene klopi. Takrat še ni bilo pogradov.

Ko je prišla no , smo za eli dremati s povešenimi vratovi. V asih smo vstali, da bi pogledali skozi okno. Na pomembnih postajah je na elnik postaje glasno oznanil ime mesta. V Neaplju so bili na plo niki "guaglioni", ki so prodajali pice. Zvito so najprej prosili popotnike, naj jim dajo denar, nato pa je vlak spet odpeljal, oni pa so ostali z denarjem in pico.

Po asi smo se bližali Milanu. Na vlaku za Domodossolo sem doživel ustva, ki sem jih prvi doživel 5 let prej: jezero Maggiore, gore Ossola, kamnite strehe. Tokrat skupaj z možem Giuseom. Okoli poldneva smo prispeli na cilj.

akala sta nas mama in o e Giuse Armando. Bila je zabava: e bi lahko, bi zvonovi zazvonili.

Hitro kosilo z mamom Olimpio in nato po itek v našem novem gnezdecu v etrti Motta. Naslednji dan sem nadaljeval z delom v tovarni in Giuse se je vrnil na gradbiš e.

Zaradi pomanjkanja podpore sem mislil na mamom, toda moj duhovni vodja Don Benetti me je spodbudil k molitvi in mi zagotovil, da jo imajo mnogi ljudje radi. V asih sva šla z Giuse na kosilo k njej doma in uživala je. Medtem je ena od mojih sester našla službo in prispevala k novi podpori družine.

Malo kasneje smo mami, mami Olimpiji in o ku Armandu

sporo ili, da bodo julija postali stari starši.

Za ela sem utiti nelagodje zaradi nose nosti, vendar me je poklicala delovna dolžnost. Takrat delavci niso bili zaš iteni kot zdaj. Giuse je uspel najti boljšo službo kot na gradbiš u na prostem: majhno tovarno lesenih izdelkov, kot so epi za sode, orodja za razpletanje volnenih predkov in celo "paungi" (lesene kolovrate). V petem mesecu smo za eli s pohodom po trgovinah v iskanju vozi ka za bodo ega novorojen ka. Širina je bila vedno ve ja od vhodnih vrat in morali smo se odlo iti za selitev.

Takrat še ni bilo agencij, sem in tja smo šli vprašat. Previdnost nam je dala najti stanovanje v drugem nadstropju hiše v ulici Scapaccino, tik ob krznarski delavnici.

V kratkem asu smo organizirali selitev. Nismo bili ve v središ u mesta, a tudi ne dale , bližje mojemu delovnemu mestu.

Mese na najemnina je bila 8000 lir, kar je bilo veliko za našo skromno pla o, a stanovanje je bilo prijetno in svetlo. Na dvoriš u bi lahko imeli tudi nekaj kvadratnih metrov zemlje, kjer bi gojili aromati na zeliš a in rože, mojo strast.

Po prejemu klju ev smo pospravili sobe in v kuhinji polepili okna z lepimi zavesami z volan ki in ipkastimi zavesami. Po selitvi je življenje potekalo normalno. Moj trebuš ek je postajal vedno bolj viden. Nekega dne me je kolegica vprašala, kdaj bom doma na porodniški in mi svetovala, naj grem h ginekologu. Zato sem se dogovorila zasebno. Zdravnik mi je skoraj o ital, da akam predolgo: "Po šestem mesecu ne moreš delati, pa si že v sedmem mesecu: tvegaj si". Naslednji dan sem dokument oddal v pisarno in celo uslužbenka je rekla, da sem naiven.

Medtem sem pripravljala posteljnino in pletla puloverje, sraj ke, evlje in pleni ke iz starih rjuh, ki mi jih je podarila mama.

Šla sva tudi kupit otroški vozi ek, ki sem ga pripravila z rjuhami, ki sem jih izvezla v nevtralnih barvah, ne da bi vedela ali je fantek

ali pun ka. Kon no je 2. julija zve er odšel odtok in z že spakiranim kov kom smo se peš odpravili v bolnišnico. Ginekologinja, ki me je pregledala, je rekla Giuseju, da lahko gre domov. Porod se je šele za el in je trajal približno 20 ur. Naslednji dan je odšla nazaj v porodnišnico, jaz pa sem še akala v porodni sobi.

V nekem trenutku se je rodil de ek in medicinska sestra je šla povedati otrokovemu o etu, ki je od ustev skoraj zbolel. Po eni uri je že lahko objel najinega prvega otroka, ki se je imenoval Armando po dedku. Po nekaj urah so bili obveš eni tudi stari starši, strici in bratranci. Videti je bilo, kot da je to prvi dojen ek na celem svetu.

Petnajsto poglavje - Bogu se zahvaljujemo ...

Nekaj ur po porodu so sestre v porodnišnici prinesle to bitje iz mesa in krvi v mojo posteljo. Prilepili so mi ga na prsi. Razen pun ke iz cunj, ki jo je Zizi naredil zame kot otroka.

Bivanje v bolnišnici je takrat trajalo en teden. Pred vrnitvijo domov so ljudje hodili v špitalsko cerkev na "o iš enje", duhovnikov blagoslov.

Na oddelku je bilo vse pripravljeno za odhod domov, vendar se mi je za elo vrteti. Babica mi je izmerila temperaturo: 39. Z pun ko sva morali prekiniti še dva dni. Kon no smo v etrtek 12. skoraj ozdravljeni odšli domov. V nedeljo, 15, so Armanda z o etom Giuseppejem, botrom Mariuccio in botrom Basiliom, prijateljem oratorija, v novem otroškem vozi ku odpeljali h krstnemu kamnu. Nisem imel veselja obiskati dogodka, ker so starejši vraževerno svetovali, naj ostanem doma. Zadovoljil sem se s pripravo malega okrep ila.

Življenje v troj ku je bilo druga no, a mi je šlo kar dobro. Imela sem veliko mleka, dojen ek je rasel in vsak teden sem ga peljala v otroški center na pregled.

Ob koncu dveh mesecev sem žal nadaljeval z delom v tovarni. Takrat še ni bilo vrtcev. Babici sta se dogovorili, da bosta zanj skrbeli vsaka en teden.

Ko sem delal ob šesti uri, preden sem šel v službo, ga je Giuse zavil in odnesel na cilj. Nezavedno je ta otrok trpel in jaz sem jokala z njim.

Na žalost nisem mogel pustiti službe. Po asi, z vero, smo nadaljevali trosmerno pot: prvi obroki, prvi koraki so bile udovite stvari. Na prvi dan vrtca je Giuse kon no našel boljše pla ano službo. Nekaj let je bil hišnik v osnovni šoli, potem pa so ga poklicali v Mestno hišo za spravnega glasnika.

Tako je nastalo okno, da pustim službo v tovarni in se posvetim otroku, medtem ko čakam, da mu podarim bratca. 17. avgusta 1962 naju je razveselil rojstvo drugega otroka. Luciano je bil svetlo polt in blond lasje, nasprotje Armanda. Pravljičica. V nedeljo 26. je bil krš en skupaj s svojim očetom Giuseom, sestri no Mariuccio in bratom botra Giuse Antoniom. Spet sem moral ostati doma. Po porodniškem dopustu sem pustila službo in se posvetila dvema udovitima otrokoma.

1. oktobra 1962 je Armando z modrim predpasnikom in torbo na rami stopil v prvi razred. Z nekaj solzami smo jo zaupali uiteljici Leopardi.

V istem času je župan Domodossola poklical Giuseja in mu predlagal namestitev v drugem nadstropju mestne hiše, ki je ostala prazna, ko se je obinski glasnik upokojil. V nekaj dneh smo organizirali selitev. V centru smo imeli vse udobje. Zvečer, zaprta velika vrata, smo bili vladarji mesta. Demonstracije smo lahko udobno spremljali z balkona županove pisarne. Iz naših oken smo lahko videli del tržnice z večstoletno tradicijo.

Medtem je Luciano delal prve korake: postal je maskota mestnih uslužbencev.

Da bi dopolnil Giuseovo plačo, sem si želel izmisliti službo. Začela sem oblačiti okna, postelje in blazine za prijatelje. Beseda je tekla in tako sem postala "gospa iz šotorov". Giuse se je v prostem času naučil sestavljati karnise in hvala bogu smo lahko uživali bolj udobno življenje.

1. oktobra 1968 je tudi Luciano začel študij pri uiteljici Luisi Cerri.

čas je hitro minil. Poleti smo se s šotorom odpravili na dopust po Italijo. Včasih kar na Sicilijo v moj rodni kraj.

Julija 1973 smo kempirali v Val d'Aosti in začeli so se mi pojavljati prvi znaki nosečnosti. 16. februarja 1974 je skoraj

osemnajstletnemu Armandu in dvanajstletnemu Lucianu prispela sestra Daniela. Bil je pustni čas in ljudje, ki so gledali rožnati trak na vratih mestne hiše, so mislili, da gre za šalo. Župnik nam je svetoval, naj obhajamo krst na veliko noč, botra naša prijateljica Gianna in boter pridobljeni stric Benito.

Pozabite na vraževerje, tudi jaz sem se tokrat udeležila dogodka v noči na 13. april. Naslednji dan je bilo na oratoriju sto gostov na okrepilu.

Tudi Daniela je zrasla in zdaj sva stara. Najini trije otroci so nama podarili 7 vnukov: Stefano, Virginia, Greta, Lorenzo, Rebecca, Letizia in Matteo.

Zgodba se končuje. 19. septembra 2015 sva z Giuse praznovala 60 let skupnega življenja.

Zahvaljujemo se Bogu, Materi Božji in vsem, ki so nas imeli radi.

Mazza Concetta Maglio, rojena v Novari di Sicilia 18. aprila 1936.

Kazalo

1. O etov dom	7
2. Izven tega sveta	14
3. Igrajte se v pesku	24
4. Olje, paj evina in zlo oko	33
5. Sove	39
6. Vossia oprosti mi (Starlight)	44
7. Emily	51
8. Let lastovk	56
9. Vrata v nebesa	62
10. Lepa tusa	67
11. Porcelanasti obraz	71
12. Vijolice	74
13. Novo življenje	79
14. Naša prva gnezda	82
15. Hvala bogu ...	85

